

Pohjois-Savon Järjestökysely 2018

 Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys Ry

Sakke
Pohjois-Savon järjestö-
yhteistyön kehittämishanke

Pohjois-Savon järjestökyselyn 2018 toteutus sekä raportoinnin pohjatyö opinnäytetyönä

Juha Ahola, yhteisöpedagogi, Humanistinen Ammattikorkeakoulu

Kyselyn tulosten jatkoraportointi ja viimeistely

Sakke - Pohjois-Savon järjestöyhteistyön kehittämishanke, Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry

Anne Aholainen, projektipäällikkö

Henna Ovaskainen, järjestökoordinaattori

Julkaistu 12.12.2018

Sisällys

1. JOHDANTO.....	1
2. KYSELYN TOTEUTTAMINEN	2
3. KYSELYN KATTAVUUS TAUSTATIETOJEN VALOSSA.....	4
4. JÄRJESTÖJEN TOIMINTAEDELLYTYKSET: TILAT, IHMISET JA TALOUS	9
5. JÄRJESTÖJEN TOIMINTA	19
6. JÄRJESTÖJEN VIESTINTÄ	22
7. JÄRJESTÖJEN KESKINÄINEN YHTEISTYÖ.....	24
8. JÄRJESTÖJEN KUNTAYHTEISTYÖ	27
9. JÄRJESTÖJEN TUEN TARPEET	32
10. SOSIAALI- JA TERVEYS JA MAAKUNTAUUDISTUKSEN VAIKUTUKSIA	35
11. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	39
12. KEHITTÄMISEHDOTUKSET	44
LÄHTEET	47

1. JOHDANTO

Järjestökyselyä työstettäessä marraskuussa 2018 odotamme maakunta- ja soteuudistuksen suuntaa. Tähän mennessä maakunta- ja soteuudistus on tuonut edetessään esiin erilaisia haasteita, joihin perinteiset yhdistykset joutuvat tavalla tai toisella vastaamaan. Ensinnäkin osalla järjestöistä, etenkin sosiaali- ja terveysjärjestöillä, vuorovaikutuksen kohde uudistuksen myötä vaihtuisi kunnasta maakuntaan. Järjestölähtöinen hyvinvointia edistävä työ täytyy entistä paremmin erottaa palvelutuotannosta. Järjestöjen ääni muuttuu entistä monimuotoisemmaksi ja pirstaleisemmaksi. Toiseksi järjestötyön välineet muuttuvat digitalisaation myötä ja yhdistykset joutuvat kilpailemaan enemmän ihmisten vapaa-ajasta ja huomiosta.

On selvää, että järjestöt ja yhdistykset joutuvat yhteiskunnassa vallitsevien muutosten myötä muuttumaan. Järjestöjen ja yhdistysten yhteistyön merkitys kasvaa tulevaisuudessa ja samalla niiden tuen tarpeet muuttuvat. Muutos asettaa järjestöille ja yhdistyksille omat haasteensa ja niihin sopeutuminen vaatii järjestöjen ja yhdistysten toimintakulttuurin laajaa sisäistä tarkastelua, muutosvalmiutta.

Järjestökyselyn lähtökohtia

Kyselyssä ja sen tuloksissa on käytetty ristiin termejä järjestö- ja yhdistys kuvaamaan vastaajajoukkoa. Järjestökyselyn 2018 tarkoituksena on tuottaa ajankohtaista tietoa Pohjois-Savon järjestöjen ja yhdistysten toiminnan tilasta, tuen tarpeista ja yhteistyöstä. Kyselyssä selvitettiin:

- millaista toimintaa ja yhteistyötä pohjoissavolaisissa järjestöissä toteutetaan
- millainen on niiden toiminnan tila nyt ja tulevaisuudessa
- millaisia ovat järjestöjen tuen tarpeet
- millaisia viestintäkanavia järjestöt käyttävät
- millainen suhde järjestöillä on osallisuuteen ja paikalliseen päätöksentekoon
- kuinka yhdistykset kokevat tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä maakuntauudistuksen vaikuttavan niiden toimintaan ja mahdollisuuksiin toimia uusissa rakenteissa.

Järjestökysely toteutetaan nyt toisen kerran. Edellinen kysely tehtiin vuonna 2016 (Ovaskainen, Järjestökysely 2016). Yhdistettynä nämä kaksi kyselyä kertovat tärkeää tietoa kehityssuunnista järjestöjen tilanteesta ja tuen tarpeesta. Kahden vuoden sisällä on käynnistynyt järjestötoimintaan vaikuttavia hankkeita sekä digihankkeita. On mielenkiintoista nähdä, onko niillä alustavia vaikutuksia yhdistysten kokemuksiin.

Maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen vaikutuksia järjestöjen tilanteeseen arvioivat kysymykset saatiin Suomen sosiaali ja Terveys ry:n (SOSTE) Järjestöbarometria valmistelevalta erityistutkijalta. Näin ollen uudistusta koskevat vastaukset ovat tähän verrattavissa. Oletus on, että ne antavat yhdistettynä monimuotoisen kuvan järjestökentästä.

Järjestökyselyn tausta

Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry on toiminut Pohjois-Savossa yli 90 vuotta. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on kansalaisten yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä ylläpitäminen. Yksi yhdistyksen luonteva tehtäväkenttä on tiedon tuottaminen pohjoissavolaisesta järjestökentästä. Pohjois-Savon järjestökysely sekä raportoinnin pohjatyö tehtiin Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistys ry:n tilaamassa opinnäytetyössä (Ahola 2018).

Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistyksen hallinnoimassa Sakke - Pohjois-Savon järjestöyhteistyön kehittämishankkeessa (2017-2019) vahvistetaan yhdistysten ja järjestöjen yhteistyötä Pohjois-Savossa. Yksi hankkeen toimintalinjoista on Pohjois-Savon järjestöstrategian tuottaminen luomaan yhteisiä suuntaviivoja yhdistykselle ja järjestöille. Järjestökyselyn tulokset on viimeistelty hankkeessa strategiatyön taustamateriaaliksi.

2. KYSELYN TOTEUTTAMINEN

Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämän yhdistysrekisterin mukaan Pohjois-Savossa on 4917 rekisteröitynyttä yhdistystä (07.09.2018). Yhdistykset ja uskonnolliset yhteisöt Pohjois-Savossa on luokiteltu patentti- ja rekisterihallituksen tarkoituserityyksen mukaan seuraavasti Kuntaliiton julkaisussa: Järjestöt maakunnan kumppanina. (Suomen Kuntaliitto 2018. s.6).

Kulttuurialan yhdistykset	22%
Urheilu- ja liikunta-alan yhdistykset	18,3%
Ammatti- ja elinkeinoyhdistykset	14,8%
Vapaa-ajan yhdistykset	16,5%
Sosiaali- ja terveystieteiden yhdistykset	8%
Poliittiset yhdistykset	6,9%
Maanpuolustus ja kansainväliset suhteet	3,1%
Uskonto ja maailmankatsomus	1,2%
Muut yhdistykset	8,7%
Uskonnolliset yhdyskunnat	0,5%

Pohjois-Savon järjestökysely 2018 toteutettiin määrällisenä, sähköisenä kyselylomaketutkimuksena. Vastauksia kerättiin aikavälillä 27.3 – 6.5.2018. Kysely lähetettiin yhteensä 973 yhdistys- ja järjestötoimijalle suoraan Webropol- kyselytyökalun avulla sähköpostiin. Sähköpostiosoitteet on kerätty kuntien ja suurempien järjestöjen kotisivuilta ensimmäisen kerran Järjestökyselyyn 2016 ja osoitetiedot päivitettiin tätä kyselyä varten.

Kyselyn nettilinkkiä jaettiin Sakke – Pohjois-Savon järjestöyhteistyön kehittämishankkeen tiedotuskanavissa ja sosiaalisessa mediassa. Sakke-hankkeen toimesta kyselystä lähetettiin myös tiedote Pohjois-Savon alueen lehtiin.

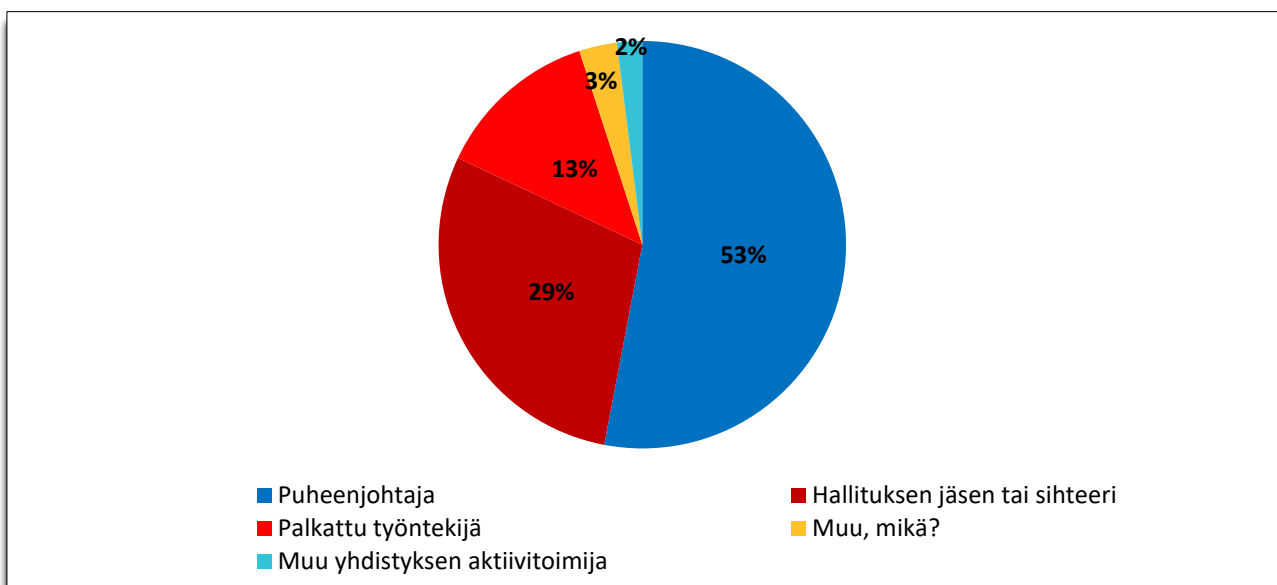
Webropol- kyselytyökalun avulla lähetetyn suoran sähköpostilinkin kautta saatiin kyselyyn vastaajia 125, jolloin suoran linkin kautta tavoitetun vastaajajoukon vastausprosentti on 13%. Lisäksi vastauksia saatiin avoimen nettilinkin kautta yhteensä 60. Kokonaisuudessaan kyselyyn vastasi 185 järjestö- ja yhdistystoimijaa. Pohjois-Savon järjestökyselyyn 2018 vastanneista yhdistyksistä pääosa oli rekisteröityneitä (96 %).

Vastausprosentti ja vastaajien määrä vastaa muissa maakunnissa toteutettuja kyselyjä. Vastaajajoukko koostui erilaisia toimialoja edustavista järjestöistä ja yhdistyksistä. Vastauksia saatiin eri puolilta Pohjois-Savoja ja erilaisissa rooleissa järjestöissä toimivilta henkilöiltä. Tämän huomioon ottaen, vastauksista voi tehdä Pohjois-Savon järjestökenttää yleisesti koskevia havaintoja.

3. KYSELYN KATTAVUUS TAUSTATIETOJEN VALOSSA

Kyselyyn vastanneiden rooli

Vastaajista enemmistö toimi yhdistyksen puheenjohtajan, sihteerin tai muun hallituksen jäsenen roolissa. Palkattuja työntekijöitä vastaajista oli yhteensä 13% eli 24 vastaajaa. Muu, mikä? -vaihtoehdon valinneet ilmoittivat roolikseen toiminnanjohtajan, varapuheenjohtajan, kirjanpitäjä/rahastonhoitajan, kerhonvetäjä/hallituksen jäsenen. (KUVIO 1).

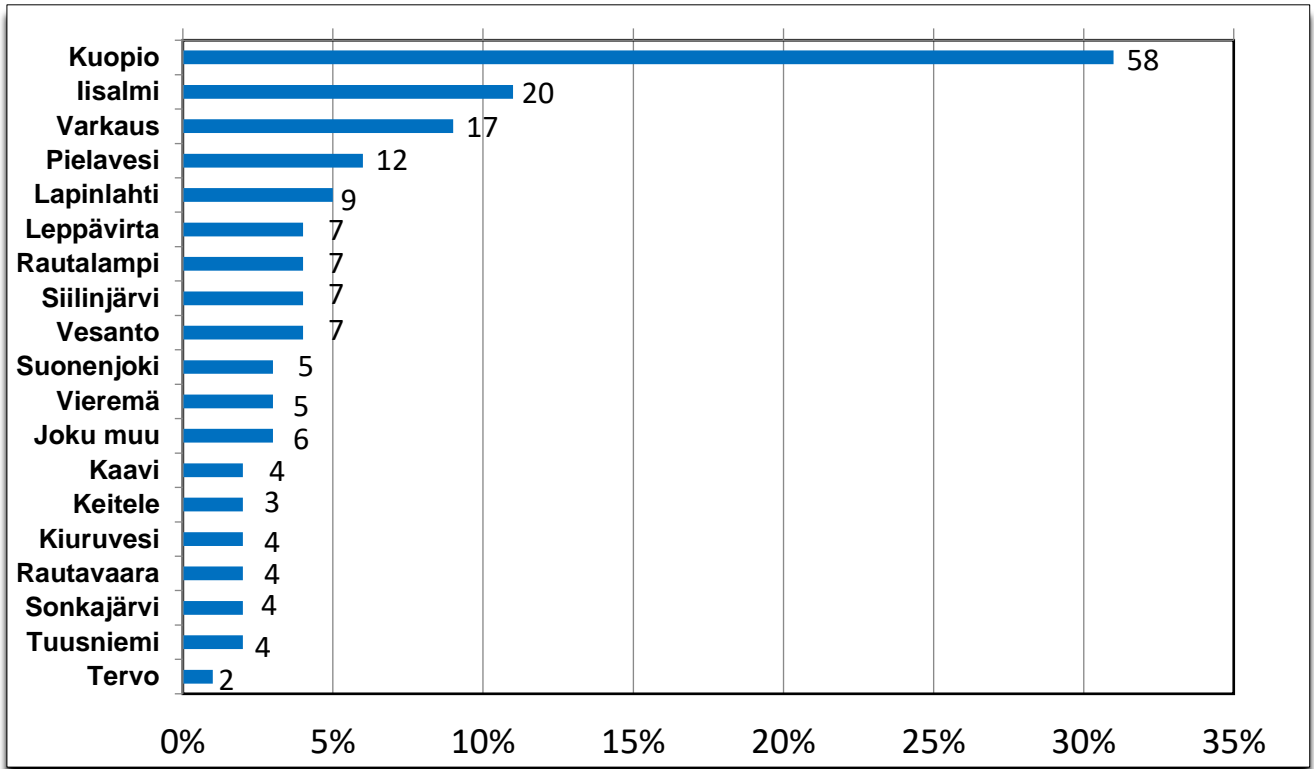
KUVIO 1 Vastaajan asema yhdistyksessä (N= 185)

Kotipaikka

Järjestökyselyyn saatiin vastauksia eniten Pohjois-Savon suurimmista kaupungeista (KUVIO 2, s. 5). Kyselyyn vastanneista valtaosa oli Kuopiossa toimivia yhdistyksiä. Patentti- ja rekisterihallituksen rekisterissä 2160 yhdistystä ilmoittaa kotipaikakseen Kuopion (joulukuu 2018), joten on luonnollista, että tämä joukko hallitsee myös kyselyyn vastanneiden joukkoa.

Kuopiosta vastauksen antaneiden määrä on pienempi verrattuna kahden vuoden takaiseen järjestökyselyyn (Ovaskainen, Järjestökysely 2016). Positiivista on se, että Iisalmen ja Varkauden yhdistykset ovat löytäneet kyselyn paremmin kuin kaksi vuotta sitten. Pääosin myös pieniltä paikkakunnilta on paremmin vastauksia kahden vuoden takaiseen tilanteeseen. Kuusi (6) vastaajaa

oli valinnut kotipaikakseen vaihtoehdon ”joku muu”. Näiden vastaajien kotipaikkaa ei ole selvitetty tarkemmin, mutta vastaajat voivat olla toiminta-aluetta koskevien vastausten perusteella (KUVIO 3, s.6) Pohjois-Savossa toimivien valtakunnallisten järjestöjen toimijoita.

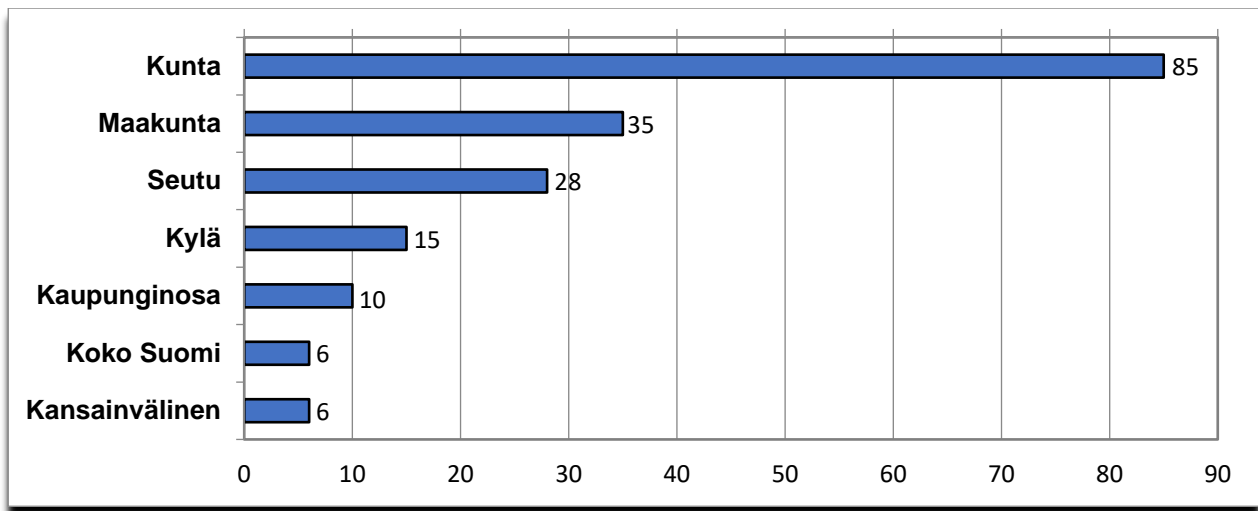

KUVIO 2 Yhdistyksen kotipaikka (N=185)

Seutukunnittain esitettyä vastaajien jakautumista seuraavasti:	Yhdistystä:
Kuopion seutu (Kuopio, Siilinjärvi):	65
Ylä-Savo (Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä):	52
Varkauden seutu (Varkaus, Leppävirta):	24
Sisä-Savo (Suonenjoki, Rautalampi, Vesanto, Tervo)	21
Koillis-Savo (Kaavi, Tuusniemi, Rautavaara)	12

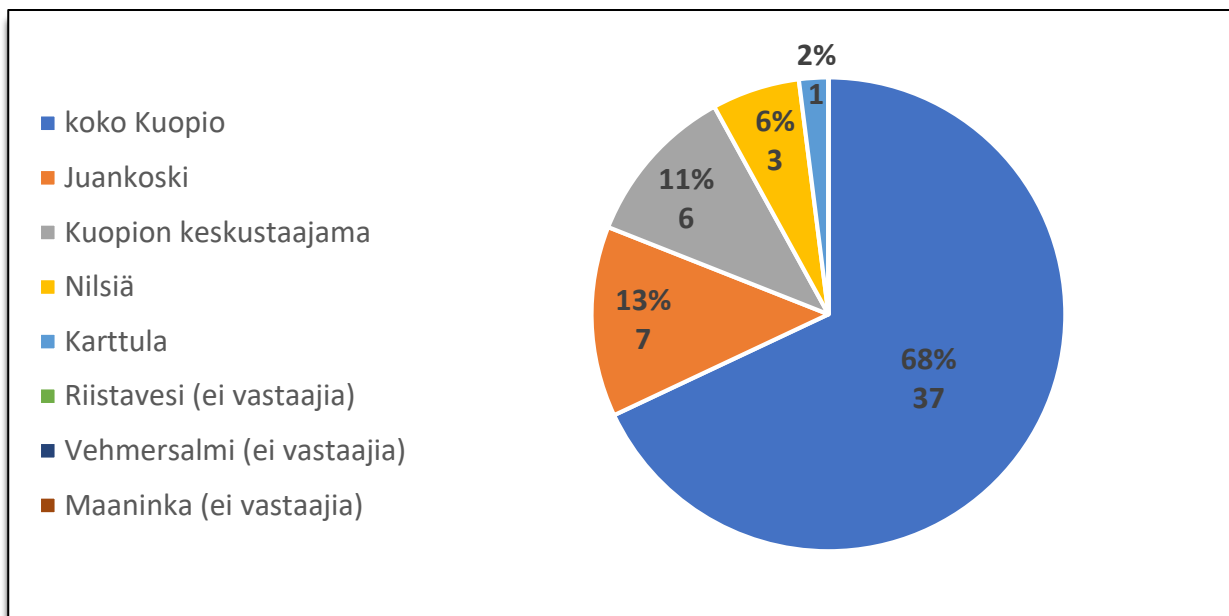
Toiminta-alue

Suurin osa, 59 %, kyselyn vastaajista, toimii oman kunnan, kylän tai kaupunginosan tasolla. Maakunnan alueella toimivia järjestöjä on 19 % vastaajista ja seutukunnan tasolla toimivia 15% (KUVIO 3). Kyselystä saa hyvän kuvan paikallisesti toimivien yhdistysten ja järjestöjen toimintaympäristöstä ja tuen tarpeista, sekä maakunnallisten järjestöjen tilanteesta ja kokemista haasteista.

KUVIO 3 Yhdistyksen toiminta-alue (N=185)

Kyselyssä haluttiin tuoda esiin, millaisella alueella Kuopiossa kotipaikkaansa pitävät yhdistykset toimivat (KUVIO 4). Kuopiossa mielenkiintoista on liitoskuntien tilanne ja yhdistysten kokemukset esimerkiksi kuntayhteistyön toimivuudesta. Viimeisimmäksi Kuopioon on liittynyt Juankoski (v. 2017), Maaninka (v. 2015), Nilsiä (v.2013) ja Karttula (v. 2011). Pääosa kuopiolaisista vastaajista ilmoitti toimivansa koko Kuopion alueella. Vastauksia kyselyyn saatiin myös Nilsiästä, Juankoskelta ja Karttulasta.

KUVIO 4. Yhdistyksen toiminta-alue Kuopiossa (N=54)

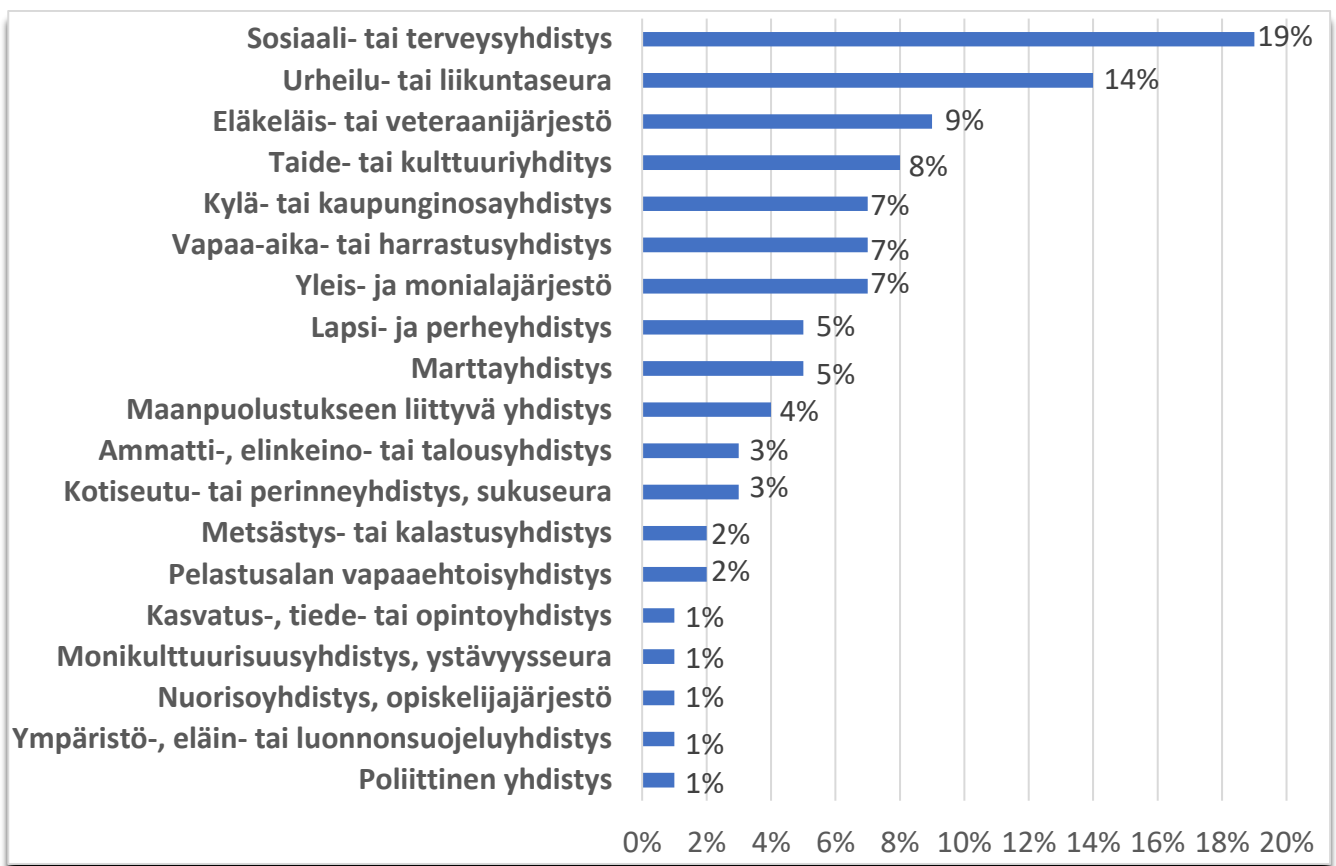
Jakautuminen toimialoittain

Kyselyyn ovat vastanneet eniten sosiaali- ja terveysyhdistykset. Kahden vuoden takaiseen kyselyyn verrattuna harppauksen vastaajien joukossa ovat ottaneet urheilu- ja liikuntaseurat, joiden osuus tällä kertaa on 14 %. Kaksi vuotta sitten jäätiin 8 % vastaajaosuuteen (Ovaskainen, Järjestökysely 2016).

Seuraavaksi suurimpina vastaajaryhminä tulevat eläkeläis- ja veteraanijärjestöt, sekä taide- ja kulttuuriyhdistykset, joista jälkimmäisten osuus kyselyyn vastanneista on hieman suurempi kuin kaksi vuotta sitten. Eläkeläis- ja veteraanijärjestöjen vastaajien osuus kyselyyn vastaajista on ilahduttava. Kyselyn sähköinen muoto ja pituus eivät ole olleet heitä pois karkottavia tekijöitä.

Vapaa-aika- ja harrastusjärjestöt, kylä- ja kaupunginosayhdistykset sekä ammatti-, elinkeino- tai talousyhdistykset ovat tällä kertaa mukana pienemmillä osuuksilla kuin kaksi vuotta sitten. Uutena ryhmänä mukana ovat pelastusalan vapaaehtoisyhdistykset 2% osuudella.

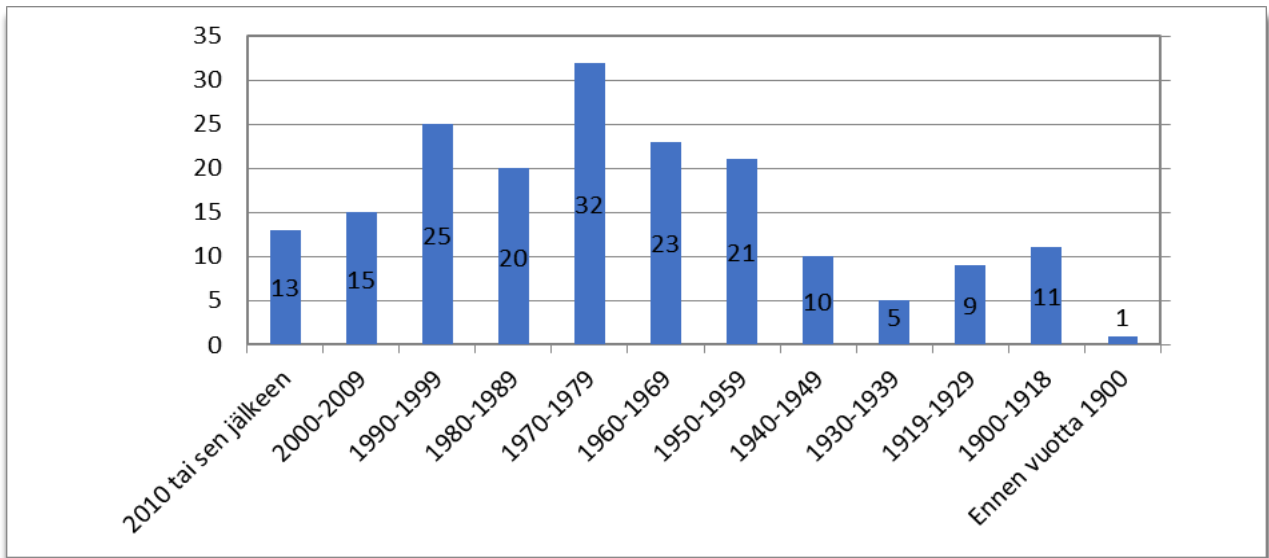
Järjestökyselyssä 2018 vastaajien joukko on toimialoittain kohtuullisen hyvin edustettu ja se täydentää osaltaan kahden vuoden takaista järjestökyselyä. Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat edelleen yliedustettuina kyselyssä (vrt. s.2-3 Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysten tarkoituseritys Kuntaliiton julkaisussa).

KUVIO 5. Vastaajien määrä toimialoittain (N=185)

Perustamisaika

Yhdistysten perustamisvuoden osalta aineisto luokiteltiin vuosikymmenittäin (kuvio 6). Vastanneiden yhdistysten ikä vaihteli hyvinkin paljon. Iältään vanhimmissa kyselyyn vastanneissa yhdistyksissä oli eniten mukana urheilu- ja liikuntaseuroja, marttayhdistyksiä sekä lapsi- ja perhetyötä tekeviä yhdistyksiä. Iältään nuoremmissa yhdistyksissä oli eniten vapaa-aika- tai harrastusyhdistyksiä, kylä- tai kaupunginosayhdistyksiä sekä sosiaali- ja terveysyhdistyksiä.

KUVIO 6. Yhdistyksen perustamisaika (N=185).

4. JÄRJESTÖJEN TOIMINTAEDELLYTYKSET: TILAT, IHMISET JA TALOUS

Yhdistysten toimintaedellytyksiin kuuluu se, että tilat toiminnalle ovat olemassa. Yhdistykset tarvitsevat tilaa kokoontuakseen yhteen, säilyttääkseen arkistojaan tai tavaroitaan sekä järjestääkseen toimintaa jäsenilleen tai asukkaille. Yhdistykset ja järjestöt tarvitsevat varoja samoihin asioihin. Rahalähteet ovat moninaiset. Toiminnan kuitenkin määrittelee lopulta ihmiset: yhdistyksen hallitukset, talkoolaiset, vapaaehtoiset sekä toimintaan osallistuvat. Millainen tilanne pohjoissavolaisilla järjestöillä on toiminnan kannalta perusasioiden osalta?

Toimitilat

Melkein puolella kyselyyn vastanneista järjestöistä ja yhdistyksistä ei ole lainkaan käytössään toimitilaa (KUVIO 7). Yhdistykset, jotka valitsivat muu, mikä? – vaihtoehdon, ilmoittivat esimerkiksi toimivansa kunnan, joko maksullisissa, tai ilmaisissa toimitiloissa, seurakunnan tiloissa, jonkin oppilaitoksen tiloissa ja kylätalon tai seuran tiloissa. Osa ilmoitti saaneensa yhdistykselleen säilytystilaa ja osa ilmoitti omistavansa esimerkiksi kerhotilan tai kesähuvilan.

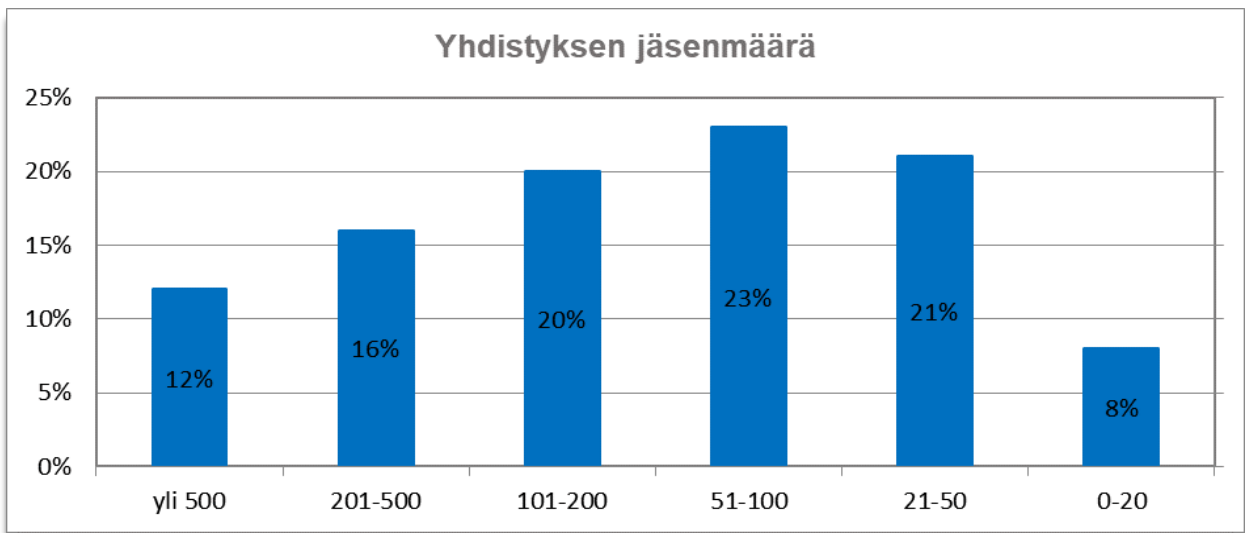
Sakke- Pohjois-Savon järjestöyhteistyön kehittämishankkeessa on oltu mukana kolmessa tarkemmassa tilaselvityksessä Varkaudessa, Kuopiossa ja Siilinjärvellä. Suurella osalla toimijoista on tarve pitkäaikaisiin arkistotiloihin, satunnaisesti kokoushuoneisiin sekä harrastustiloihin. Näitä useat pohjoissavolaiset kunnat antavat ilmaiseksi, mutta osassa tilat ovat vielä maksullisia myös järjestöille. Selvityksissä näyttäyty lisäksi tarve myös esimerkiksi 20-50 hengen luento- tai tapahtumatiloille. Suurilla järjestöillä on usein omat tilat, joita pieneen hintaan vuokrataan ulkopuolisille käytettäväksi. Kaikissa kolmessa tarkemmassa kyselykohteessa on järjestöjen tilatarve erittäin ajankohtainen kysymys. (Tilakartoitukset on tehty kuntatoimijoiden käyttöön vuoden 2018 aikana. Niistä ei ole julkaistua materiaalia.)

KUVIO 7. Onko yhdistyksellä toimitilaa? (N= 185)

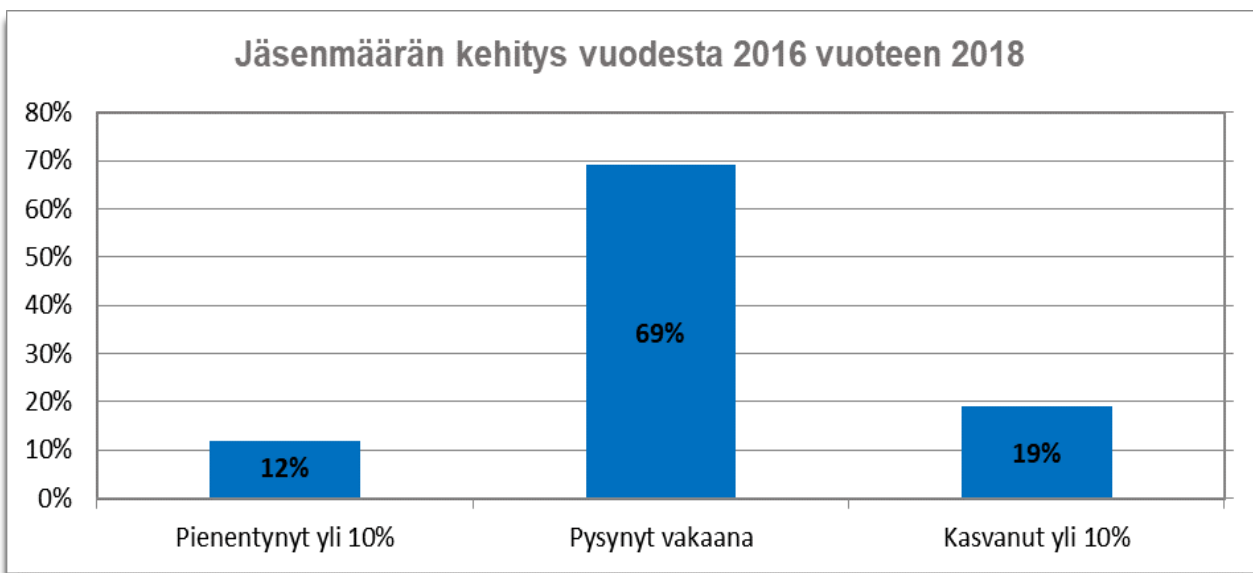
Jäsenet

Järjestöjen ja yhdistysten jäsenmäärä kertoo niiden koosta (KUVIO 8). Kyselyyn vastanneet järjestöt olivat enimmäkseen kooltaan keskikokoisia. Suurin vastaajaryhmä koostui 51-100 jäsenen yhdistyksistä ja seuraavaksi suurin 21-50 jäsenen yhdistyksistä.

KUVIO 8. Yhdistyksen jäsenmäärä (N=185)

Suurimmalla osalla vastaajista jäsenmäärä on pysynyt samana (KUVIO 9). Vastaajista 19% ilmoittaa jäsenmääränsä kasvaneen viimeisen kahden vuoden aikana. Verrattuna Järjestökysely 2016 tuloksiin suurempi osa ilmoittaa jäsenmäärän pysyneen samana.

KUVIO 9. Yhdistyksen jäsenmäärän kehitys vuodesta 2016 vuoteen 2018 (N=185)

Kyselyyn vastanneiden joukosta suurimmat järjestöt ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjä sekä urheilu- ja liikuntajärjestöjä (TAULUKKO 1). Toimialoittaisessa tarkastelussa huomataan, että urheilu- ja liikuntaseurat sekä vapaa-aika- tai harrastusyhdistyksset ovat onnistuneet kasvattamaan jäsenmääriään parhaiten. Eläkeläis- ja veteraanijärjestöt ovat toisaalta kasvattaneet jäsenmääriään, mutta samalla jäsenmäärät ovat myös pienentyneet eniten. Vakaimpia jäsenistönsä suhteen ovat pienehköt kylä- ja kaupunginosayhdistykset.

Vapaaehtoiset

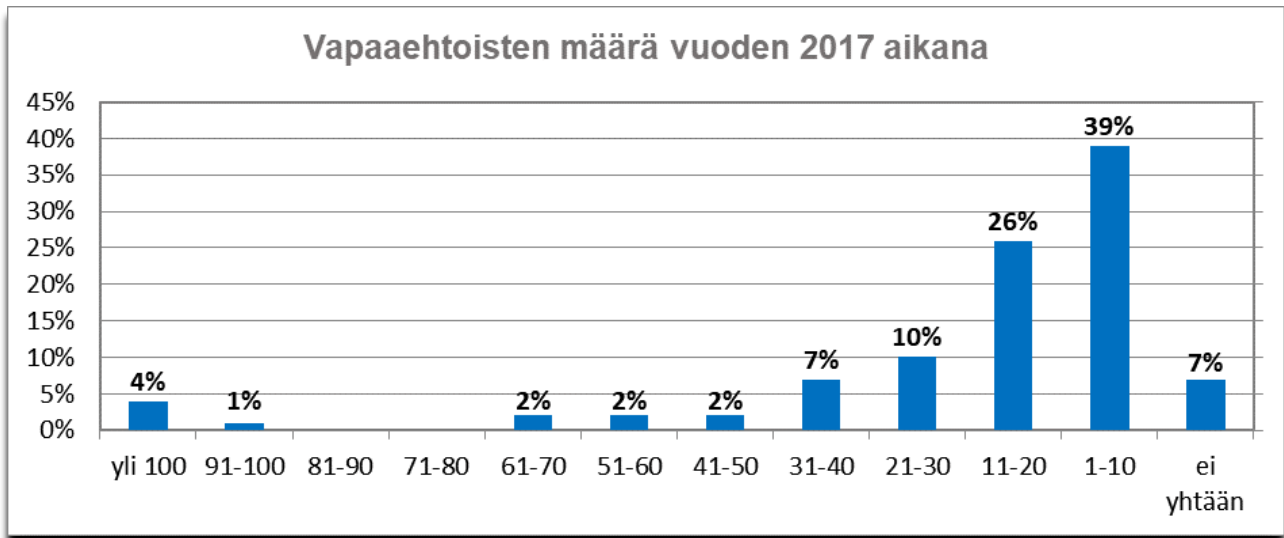
Kyselyssä selvitettiin, kuinka paljon yhdistyksessä toimi vapaaehtoisia vuoden 2017 aikana (kuvio 10, s.12). Suurimmalla osalla yhdistyksistä oli toiminnassa suhteellisen vähän vapaaehtoisia. Vastaajien määrä laski tasaisesti sen mukaan mitä enemmän yhdistyksessä on vapaaehtoisia mukana toiminnassa.

TAULUKKO 1 Jäsenmäärän kehitys kuuden suurimman kyselyyn vastanneen toimialan mukaan

	Jäsenmäärä suurimmalla osalla vastaajista	Jäsenmäärä pysynyt vakaana	Jäsenmäärä kasvanut yli 10 %	Jäsenmäärä pienentynyt yli 10 %
Sosiaali- ja terveysyhdistykset	201-500	74 %	14 %	12 %
Urheilu ja liikuntaseurat	201-200	54 %	31 %	15 %
Eläkeläis- ja veteraanijärjestöt	101-200	59 %	18 %	23 %
Taide- ja kulttuuriyhdistykset	0-50	73 %	14 %	13 %
Kylä- tai kaupunginosayhdistys	21-50	92 %	8 %	0 %
Vapaa-aika- tai harrastusyhdistys	51-100	61 %	31 %	8 %

Yhdistyksiltä kysyttiin vapaaehtoisten määrän kehittymisestä vuodesta 2016 vuoteen 2018. Vastaajista 80 % kertoi vapaaehtoisten määrän pysyneen samana ja 10 % vastaajista mainitsi määrän pienentyneen. Suurentuneesta määrästä raportoi vastaavasti 10 %.

Verrattuna vuoden 2016 järjestökyselyn vastauksiin, ovat tulokset suhteellisen samansuuntaisia. Tuolloin 75 % yhdistyksistä ilmoitti vapaaehtoisten määrän pysyneen vakaana, kasvaneen noin 12 % ja pienentyneen noin 12 % vastanneista (Ovaskainen 2016, 20).

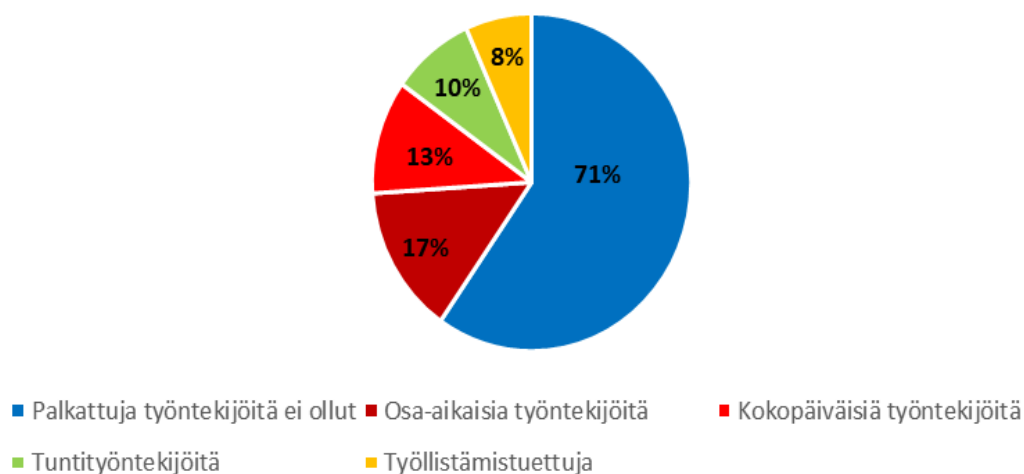

KUVIO 10. Vapaaehtoisten määrä yhdistyksessä (N=179)

Palkatun henkilöstön määrä

Järjestökyselyssä selvitettiin palkatun henkilöstön määrää yhdistyksissä sekä millaista palkattua henkilöstöä yhdistyksissä on. Vastajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista yhdistyksistä ei ollut lainkaan palkattua henkilöstöä. Yhdistyksissä, joissa oli palkattua henkilöstöä, suurin oli osa-aikaisia (KUVIO 11).

Palkatut työntekijät yhdistyksessä

KUVIO 11. Palkatut työntekijät yhdistyksessä (N=174), (valittujen vastausten lukumäärä 207)

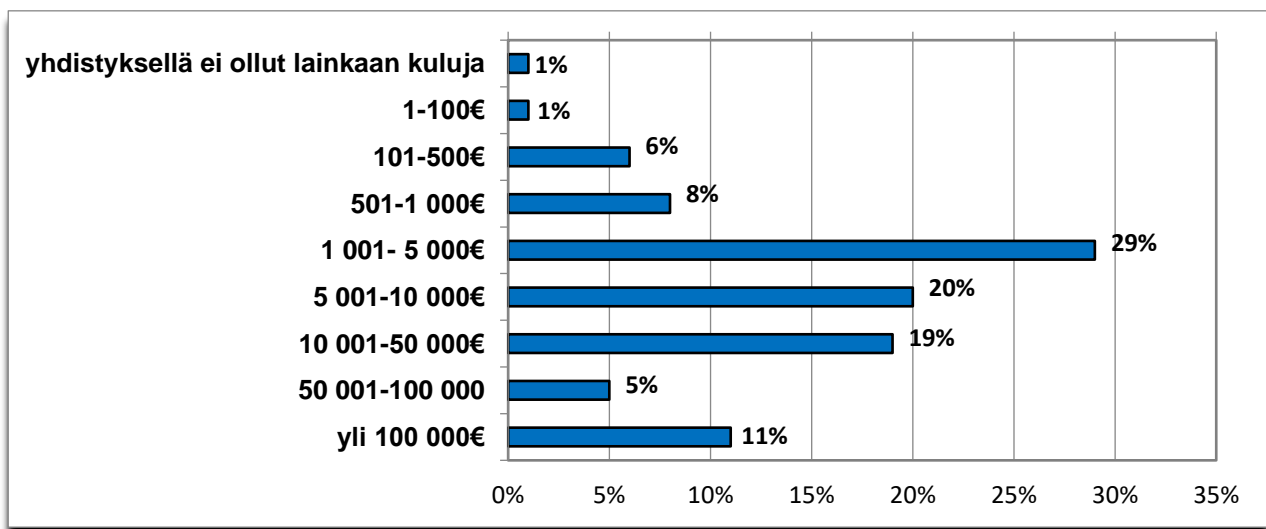
Toimialoittain vertailtuna:

- Sosiaali- ja terveysjärjestöistä löytyy eniten palkattua henkilöstöä. Kokopäiväisesti palkattua henkilöstöä oli 21%:lla sosiaali- ja terveysjärjestöistä ja osa-aikaisesti palkattuja 12%:lla.
- Urheilu- ja liikuntaseuroilla osa-aikaisia, kokopäiväisiä tai tuntityöntekijöitä oli 20%:lla vastanneista seuroista.
- Eläkeläis- ja veteraanijärjestöt taas ovat lähes puhtaasti vapaaehtoistoiminnan varassa. Heistä 93% ilmoitti, että palkattua henkilöstöä ei ole lainkaan.

Kyselyyn vastanneilla yhdistyksillä (92 vastaajaa), joilla palkattua henkilöstöä oli vuonna 2017, palkattua henkilöstöä oli keskimäärin 5,5 henkilöä, jotka tekivät keskimäärin 3,7 henkilötyövuotta. Viimeisen kahden vuoden aikana palkattujen työntekijöiden määrä oli 82%:lla pysynyt vakaana, 14%:lla kasvanut ja 4%:lla pienentynyt.

Talous

Kyselyyn vastanneiden joukossa yhdistyksen kokonaiskulut vuonna 2017 asettuvat pääosin 1000 - 10 000 euron välille (KUVIO 12). Suurille järjestöille esitetty kulurakenne ei tee oikeutta sillä 100 000 on varsin pieni summa isoimpien toimijoiden kulujen kuvaamiseen. Verrattuna vuoden 2015 tilanteeseen (Järjestökysely 2016) tällä kertaa vastaajissa oli enemmän järjestöjä, joiden kokonaiskulut ylittivät 100 000 euroa.

KUVIO 12. Yhdistyksen kokonaiskulut vuonna 2017 (N= 181)

Kolmesta suurimmasta kyselyyn vastanneesta toimialasta sosiaali- ja terveysyhdistykset sekä eläkeläisjärjestöt pyörittävät toimintaansa pienillä kuluilla. Urheilu- ja liikuntaseuroilla kulut näyttävät suurempina. Järjestöjen toimintamuodot ovat erilaiset. Urheilu- ja liikuntaseurojen harrastetilojen sekä välineistön tarvitsemat resurssit voivat olla suuremmat kuin muilla yhdistyksillä ja järjestöillä.

Kolmen suurimman kyselyyn vastanneen toimialan kokonaiskulut vuonna 2017

Sosiaali- ja terveysyhdistysten kokonaiskulut vuonna 2017:

- 101–1000 euroa 15 %
- 1001- 5000 euroa 29 %
- 5001- 50 000 euroa 8 %
- 50 000-100 000 euroa tai enemmän 18 %

Urheilu- ja liikuntaseurojen kokonaiskulut vuonna 2017:

- 101-1000 euroa 8 %
- 1001- 5000 euroa 15 %
- 5001- 50 000 euroa 42 %
- 50 000-100 000 euroa tai enemmän 35 %

Eläkeläis- ja veteraanijärjestöjen kokonaiskulut vuonna 2017:

- 101-1000 euroa 6 %
- 1000-5000 euroa 38 %
- 5001- 50 000 euroa 44 %
- 50 000-100 000 euroa tai enemmän 12 %

Avustukset

Kyselyssä selvitettiin, miltä tahoilta yhdistykset saivat avustuksia vuonna 2017 (TAULUKKO 2. s.18).

Kyselyyn vastanneille yhdistyksille oli jaettu erilaisia avustuksia yhteensä 294 kappaletta.

Yksittäisillä järjestöillä toiminnan rahoitus näyttäisi koostuvan eri lähteistä saatavista, useammista eri avustuksista.

Jokin muu-vastauksia tuli yhteensä 53 kappaletta. Nämä on jälkikäteen luokiteltu osaksi taulukkoa 2. Luokittelemattomien joukkoon jäi kuusi vastausta. Avustuskokoluokan ilmoittamattomien määrän (56 avustusta) on kohtuullisen iso osa ilmoitetuista avustuksista (19%).

Järjestökyselyyn 2016:sta verrattuna avustusten määrä erilaisista lähteistä vaikuttaa kasvaneen. Järjestökysely 2016 kysymykseen vastanneet saivat 1,4 erilaista avustusta. Vuoden 2018 kyselyssä sama määrä on 1,9 erilaista avustusta. Kokoluokaltaan näyttää siltä, että osuuttaan ovat kasvattaneet kaikki avustusluokat lukuun ottamatta yli 100 000 euron avustuksia. Erityisesti pienten avustusten osuus on painottunut.

Vertailussa vuoden 2016 vastauksiin nousee seuraavia huomioita:

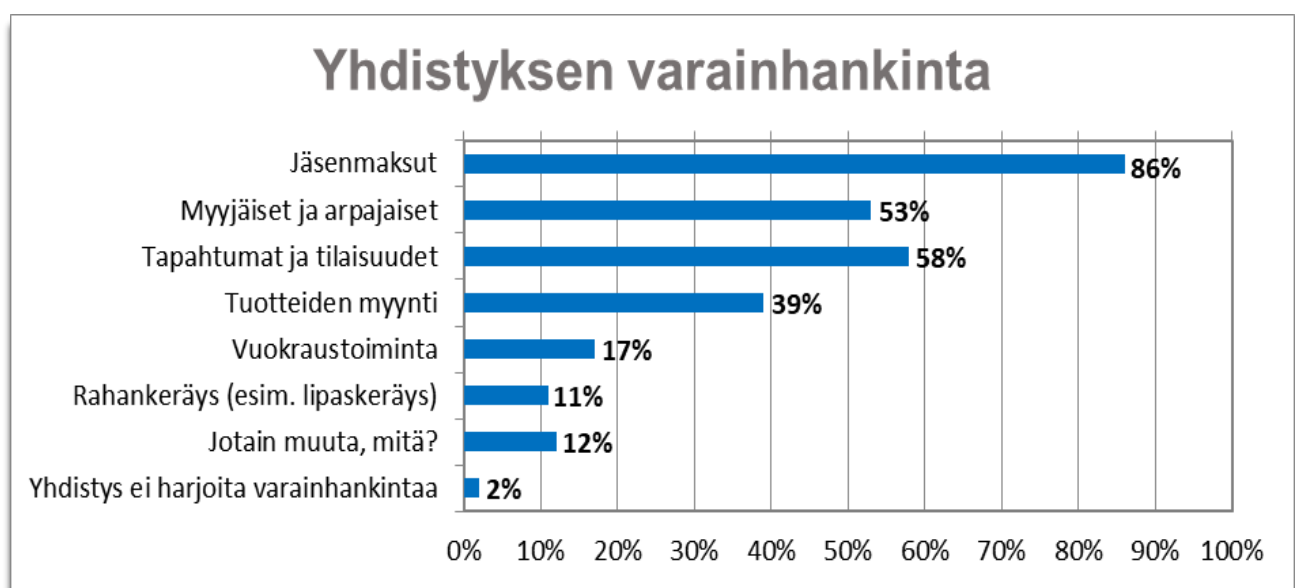
- Kunnilta saatujen avustusten määrä on vastaajien joukossa pysynyt saman suuruisena.
- Kyselyn vastaajat ilmoittivat saavansa enemmän avustuksia omilta alue- tai keskusjärjestöiltään. Edellisessä kyselyssä näitä avustuksia ei ilmoitettu lainkaan. Myös omat jäsenmaksut ja varainhankinta ilmoitettiin ensimmäisen kerran rahoituskanavaksi.
- Vastaajien joukossa oli tällä kertaa enemmän STEA-rahoitusta saavia. Kahden vuoden sisällä on tapahtunut muutos rahoituskanavissa, jossa RAY on muuttunut sosiaali- ja terveysministeriön alaiseksi sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseksi. STEA on kahden vuoden sisällä tehnyt muutoksia rahoitustapoihin ja hakumenetelmiin, kun mukaan on tullut avustusohjelmärahoitukset (muutokset isommissa rahoituksissa) sekä pienrahoitukset. Suhteessa osuuttaan on vähentänyt ”ministeriö”. Todennäköisesti tämä muutos näkyy tässä. Ministeriön ilmoittaneet ovat saavat todennäköisesti rahoitusta muilta ministeriöiltä kuin sosiaali- ja terveysministeriöltä.
- Osuuttaan rahoittajien joukossa on kasvattanut Pohjois-Savon liitto, joka on antanut erityisesti pieniä rahoituksia. Leader-ryhmiltä vastaajat ovat saaneet myös enenevässä määrin pieniä rahoituksia. Myös nämä toimijat ovat lisänneet ketteriä pieniä rahoituksia, joita yhdistykset ovat kenties rohjenneet hakea enenevässä määrin.
- Pieniä rahoitussummia on annettu enemmän myös lahjoituksina ja testamentteina, Cimo:lta sekä Taiteiden edistämiskeskukselta tai taidetoimikunnalta
- Vastaajien joukossa suhteessa vähemmän rahoituksia on saatu ELY-keskukselta ja Veikkausvoittovaroista (voi olla ilmoitettu ministeriöt -osiossa).
- Uusia rahoituskanavia löytyi osuuskunnasta, pelastuslaitokselta, yrityksiltä ja seurakunnalta.

TAULUKKO 2 Yhdistyksille vuonna 2017 avustuksia jakaneet tahot, kokoluokka ja avustuksia saaneiden yhdistysten määrä (N=151).

Avustustaho	1-100€	101-1000€	1001-10 000€	10 000-100 000€	yli 100 000€	Avustuksen kokoluokka ei tiedossa	Yhteensä
Kunta/kaupunki	13	52	35	10	2	2	114
Alue- tai keskusjärjestö	-	-	-	-	-	31	31
Säätiö tai rahasto	2	8	10	5		2	27
Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA	2	5	3	6	7	-	23
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ELY	4	-	7	5	0	-	16
Lahjoitus tai testamentti	4	12	1	-	-	1	16
Ministeriö (STM, OKM, MMM)	-	2	4	6	3		15
Leader-ryhmät	2	1	7	1	-	-	11
Maakuntaliitto	3	1	3	-	-	-	7
Euroopan unioni (esim. ESR)	3	-	1	3	1	-	8
Jokin muu rahoituslähde	-	-	-	-	-	6	6
Jäsenmaksut tai oma varainhankinta	-	-	-	-	-	5	5
Yritys	-	-	-	-	-	4	4
Cimo	3	-	-	-	-	-	3
Taiteen edistämiskeskus tai taidetoimikunta	3	-	-	-	-	-	3
Seurakunta	-	-	-	-	-	2	2
Osuuskunta	-	-	-	-	-	2	2
Pelastuslaitos	-	-	-	-	-	1	1
Yhteensä	39	81	71	36	13	56	294

Varainhankinta

Järjestöjen ja yhdistysten varainhankintakeinoista yleisimmät ovat edelleen jäsenmaksut, myyjäiset ja arpajaisien sekä tapahtumat ja tilaisuudet. Kyselyyn vastaajista 12 % ei löytänyt vaihtoehtoja itselleen sopivaa varainhankintatapaa (KUVIO 13). He ilmoittivat kokoavansa varoja seuraavilla keinoilla: kerhotoiminta, kausi- ja kurssimaksut, tuote-esittelyt, jumppamaksut, talkootoiminta, kioskin pitäminen, mainostilan myynti, matkapalvelujen myynti, ensiapupäivystys ja asiantuntijapalvelut.

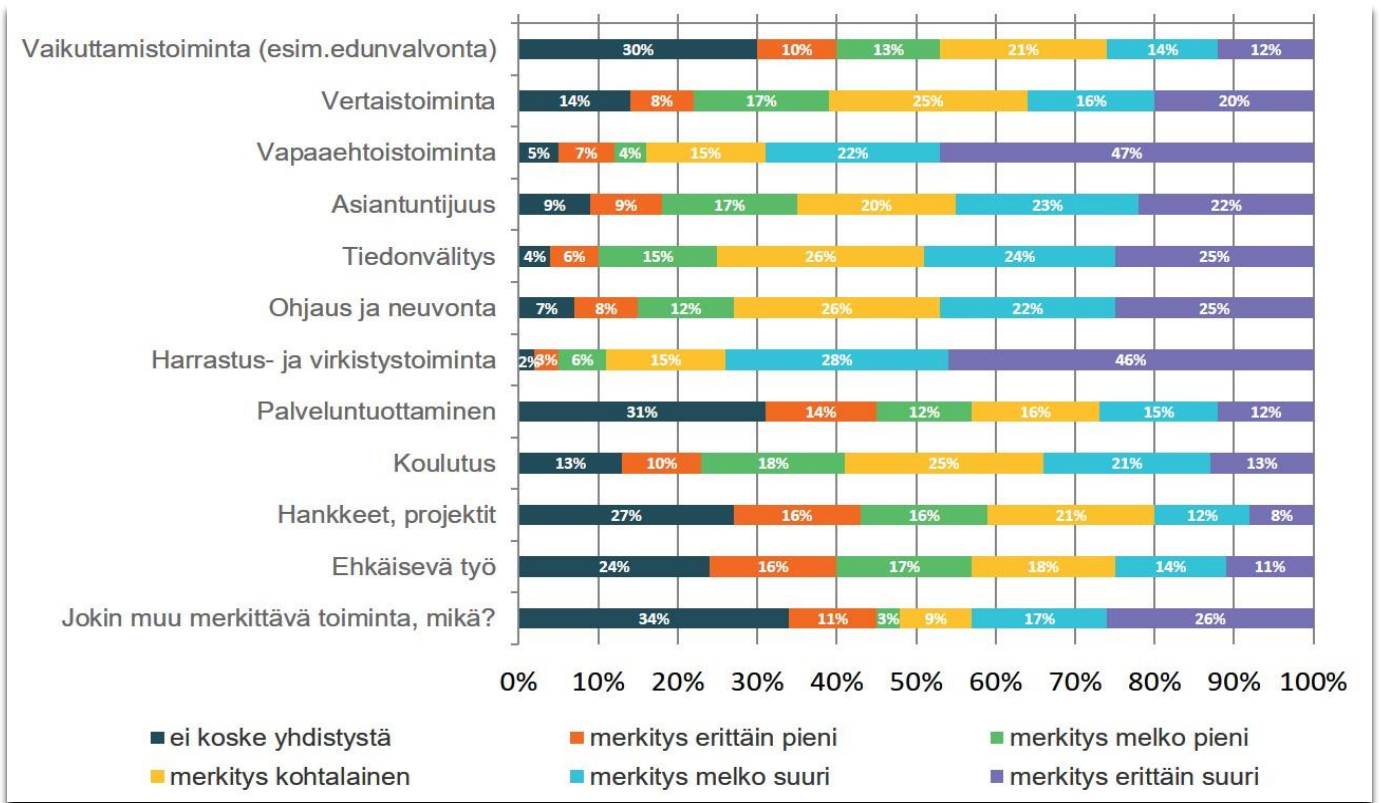
KUVIO 13 Yhdistyksen varainhankinta (N=184, valittuja vastauksia 510)

5. JÄRJESTÖJEN TOIMINTA

Toimintamuotojen merkitys

Kyselyyn vastanneiden yhdistysten merkittävimpiä toimintamuotoja olivat harrastus- ja virkistystoiminta sekä vapaaehtoistoiminta (KUVIO 14). Tärkeää toimintaa yhdistyksille on myös toimiminen asiantuntijana omalla toimialallaan. Omalle jäsenistölle merkittäviksi toiminnoiksi nousevat tiedonvälittäminen sekä ohjaus ja neuvonta. Vertaistoiminta ja koulutus nousevat

merkitykseltään melko tai erittäin suureksi 60% osuudella. Vaikuttamistoiminta jää merkitykseltään erittäin tai melko suureksi alle 50 % vastaajista. Palkatuilla järjestötyöntekijöillä hanketoiminta nousee merkitykseltään melko tai erittäin suureksi 47%:lla.

KUVIO 14 Toimintamuotojen merkitys yhdistyksessä (N=184)

Toiminnan tila

Vastaajat ovat erittäin kriittisiä omaa toimintaansa kohtaan. Yhdistyksen toiminta-ajatusta pitää epäselvänä tai jokseenkin epäselvänä 94% vastaajista. Todennäköisesti tähän kiteytyy koko yhdistystoiminnan ongelmatiikka. Toiminnassa voi olla tänä päivänä elementtejä, joita ei tunnisteta yhdistyksen toimialaan kuuluvaksi. Vastaajista 77% arvioi, että yhdistyksen toiminta-ajatus näyttäytyy epäselvänä tai jokseenkin epäselvänä jäsenistölle.

Kyselyn vaihtoehdoissa on toiminnan sisältöön liittyviä kysymyksiä liittyen talouteen, yhdistyksen rooliin hyvinvoinnin edistämässä alueellaan, näkyvyyteen, toimintatapojen nykyaikaisuuteen ja vapaaehtoisten rekrytointiin. Vapaaehtoisten rekrytointi vaikuttaisi olevan selkeimmillä vesillä

tämän kyselyn vastaajien osalta. Kaikissa muissa enemmistö ilmoittaa olevan ongelmia, joiden ratkaisuun avain voi olla juuri toiminta-ajatuksen selkeyttämisessä.

TAULUKKO 3. Yhdistyksen toiminnan tilanne 2018 (N=183)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Yhdistyksen toiminta-ajatus on epäselvä	67%	27%	5%	1%	0%
Jäsenet eivät tunne toiminta-ajatusta lainkaan	33%	44%	20%	2%	1%
Yhdistyksen taloudellinen tilanne on epävarma (tai heikko)	35%	35%	18%	9%	2%
Yhdistys ei edistä alueen hyvinvointia	30%	38%	26%	4%	2%
Yhdistystä ei juurikaan tunneta toiminta-alueella	25%	43%	25%	5%	2%
Yhdistyksen toiminta on hiipunut, eikä se juurikaan kehity	24%	34%	29%	9%	3%
Yhdistyksen toimintatavat ovat vanhanaikaisia	16%	38%	35%	9%	2%
Yhdistyksen on vaikeaa saada vapaaehtoistoimijoita	5%	17%	43%	25%	9%

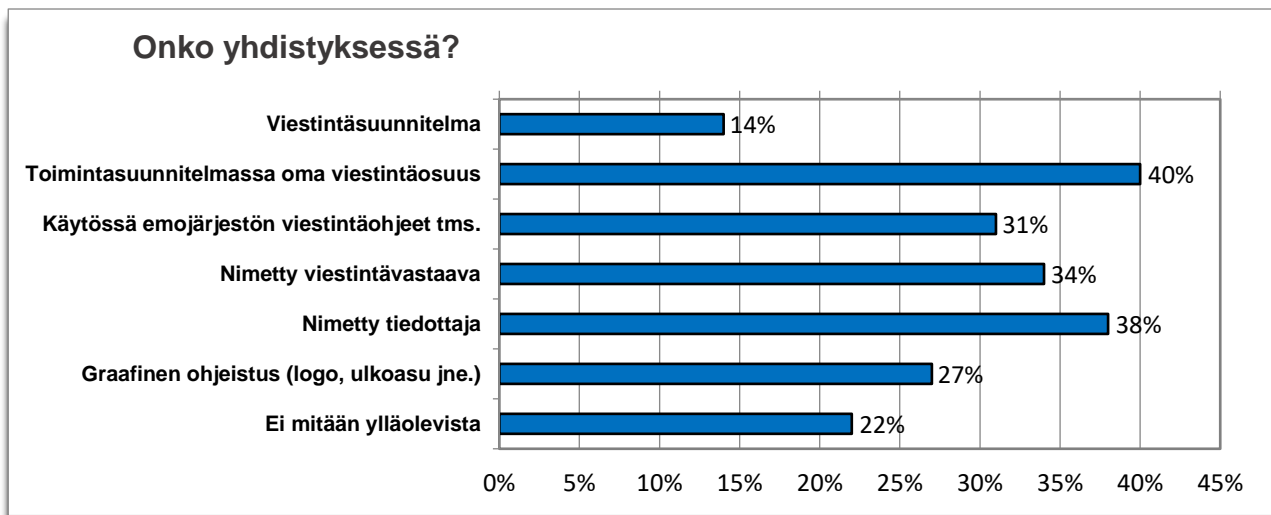
Järjestökyselyssä 2016 (Ovaskainen 2016, s. 13) raportoidaan toimintansa nykyaikaisena osittain pitävien vastaajien määräksi hieman alle puolet silloisista vastaajista. Täysin toimintatapojaan nykyaikaisena pitävien määrä oli tuolloin hieman alle 20%. Vastauksissa on tapahtunut suuri muutos, kun yhteenlaskettu määrä osittain tai täysin nykyaikaisena toimintaansa pitävien osalta on 2018 vuoden kyselyssä enää 11%. Joko kahdessa vuodessa uudenlaiset viestintäkanavat ovat lyöneet itsensä läpi voimalla tai omien toimintatapojen vanhanaikaisuuteen on syntynyt voimakas havahtuminen. Tähän tulokseen on suhtauduttava pienellä varauksella johtuen kysymyksen asetteluun erilaisuudesta kyselyissä. Teeman tarkastelu lähemmin vaatisi lisäselvitystä.

6. JÄRJESTÖJEN VIESTINTÄ

Suunnitelmallisuus

Pienellä osalla vastanneista yhdistyksistä on jonkinlainen viestintäsuunnitelma. Kuitenkin vajaalla puolella viestintäosuus on mainittu toimintasuunnitelmassa. Tiedottaja on nimetty 38% ja viestintävastaava 31%. Viestinnän suunnitelmallisuuden osalta ollaan yhä edelleen lähtökuopissa. (KUVIO 17).

Viestinnän tuen tarpeet ovat pysyneet samana kahden vuoden takaiseen, jolloin yli 70% vastaajista arvioi tuen tarpeen viestintään kohtalaiseksi, suureksi tai erittäin suureksi (TAULUKKO 8, s. 33).

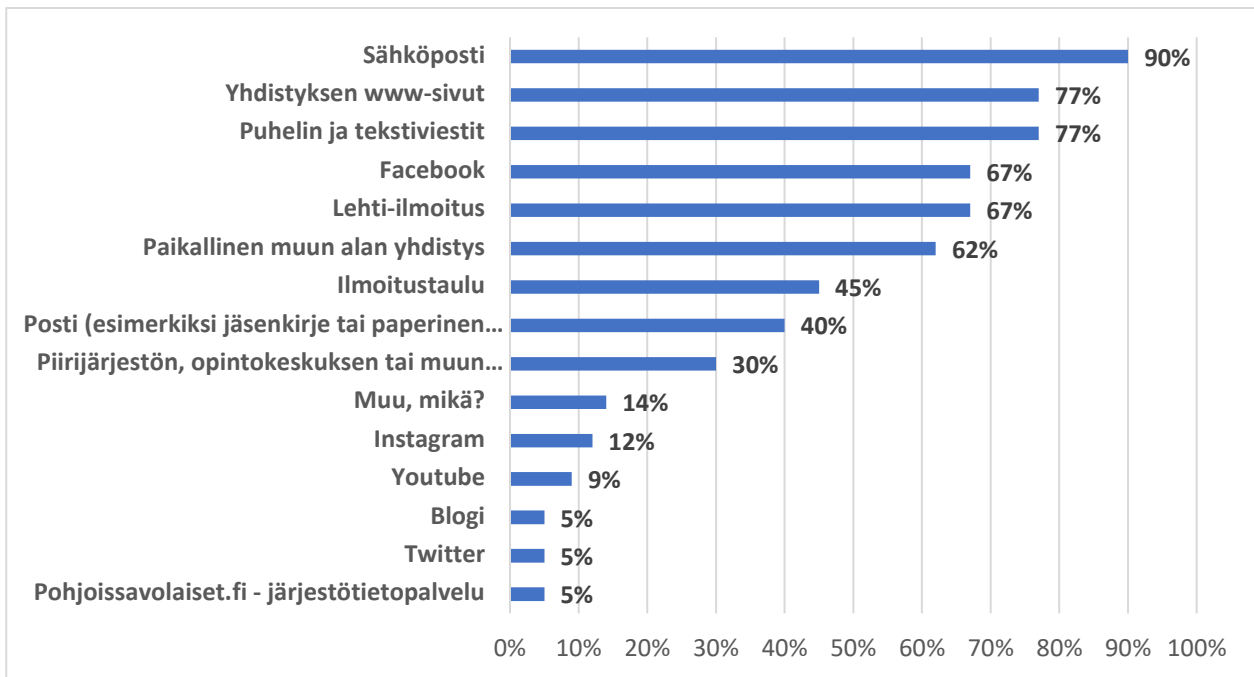

KUVIO 17 Viestinnän suunnitelmallisuus (N= 182)

Viestintäkanavat

Yhdistysten viestinnän TOP 5 -kanavat ovat kyselyn pohjalta:

- Sähköposti
- Yhdistyksen www-sivut
- Puhelin ja tekstiviestit
- Facebook
- Lehti-ilmoitus

KUVIO 18 Yhdistysten käyttämät viestintäkanavat (N=184)

Kahden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna suurimman nousun viestintäkanavista on tehnyt Facebook noin 17%:lla suuremmaksi (Ovaskainen, Järjestökysely 2018, s. 10). Toisena nousijana ovat yhdistyksen omat www-sivut. Kasvua niiden osalta on n. 10%. Myös sähköpostin käyttäminen sekä puhelin ja tekstiviestit ovat kasvattaneet käyttäjäkuntaa kahden vuoden takaiseen verrattuna.

Muu sosiaalinen media oli kaksi vuotta sitten toteutetussa kyselyssä niputettu yhteen. Tuolloin sen osuus oli 13 %. Nyt Instagram nousee omana vastausvaihtoehtona 13%. Lisäksi Youtube on käytössä 9%:lla ja Twitter 5%:lla. Kokonaisuus kertoo monikanavaisuuden kasvusta erityisesti sähköisissä viestimissä.

Kasvussa ovat myös yhteisten viestintävälineiden käyttäminen. Nämä ovat piirijärjestön, opintokeskuksen tai muu vastaavan tarjoamia palveluja. Yhdistykset etsivät viestinnässä synergiaetuja yhä enemmän. Vuonna 2018 toukokuussa julkaistu Pohjoissavolaiset.fi - järjestötietopalvelu oli koonnut 5% osuuden vastaajista. Vastaajat ovat luultavasti kuuluneet yhdistysten joukkoon, jotka ilmoittivat tietojaan ennakkoon sivustolle ennen sen julkaisua.

Suurimmat häviäjät kahden vuoden aikana ovat posti ja jäsenkirjeet sekä ilmoitustauluilmoittelu. Myös lehti-ilmoittelu on vähentynyt hieman, mutta on kuitenkin vielä käytössä 67%:lla vastaajista.

Vastanneista 12% koki tarvitsevansa tukea yleisesti sähköisen viestinnän käyttöönotossa. Tällaista tukea oli muun muassa opastus jäsenten internetin käytössä, kotisivujen tekeminen ilmaiselle pohjalle, seurakirjeen sähköinen kehittäminen, kotisivujen uudistaminen ja päivittäminen, pilvipalveluiden hyödyntäminen ja some-kanavien käytön opastaminen. Tuen tarve sosiaaliseen mediaan on erittäin suuri tai suuri 35 % vastaajista ja kohtalainen 32%. (TAULUKKO 8, s. 33).

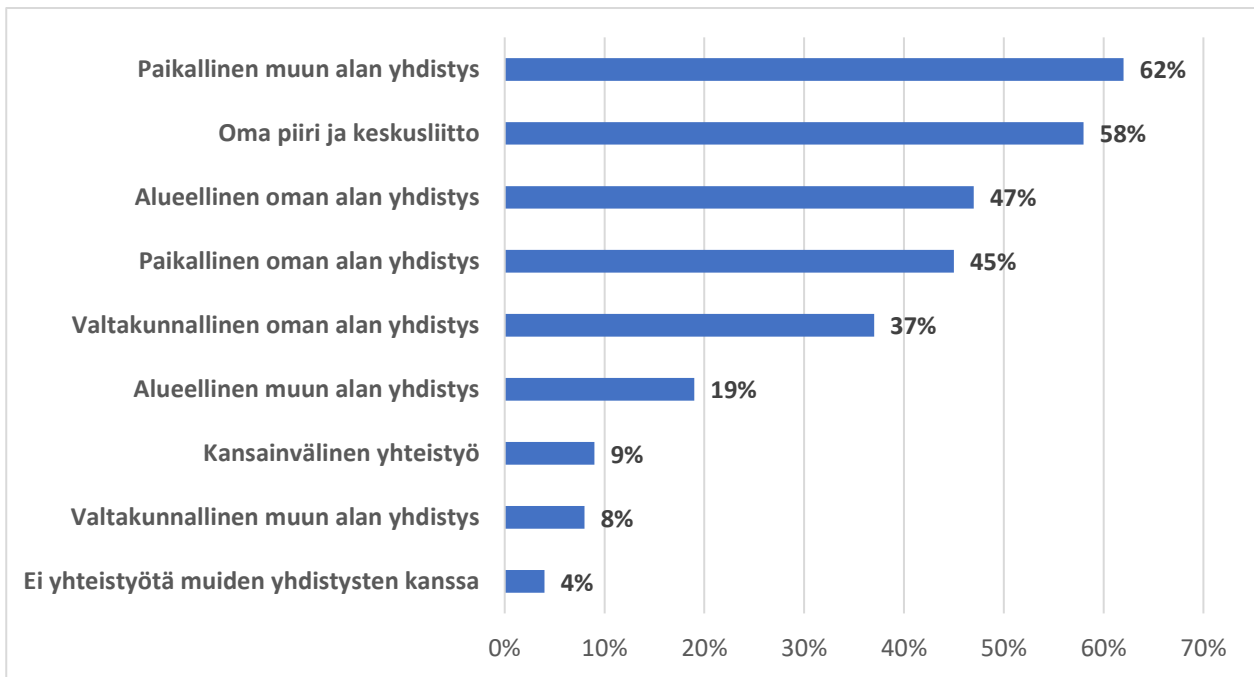
7. JÄRJESTÖJEN KESKINÄINEN YHTEISTYÖ

Yhdistysten välinen yhteistyö

Yhdistysten välistä yhteistyötä tehdään hyvin erilaisten kumppaneiden kanssa. Vastanneista 4% ilmoitti, ettei yhdistys tee yhteistyötä toisten yhdistysten kanssa. Kysymyksellä oli 181 vastaajaa (KUVIO 19, s. 25).

Oman piirin tai keskusliiton kanssa eniten yhteistyötä tekevät eläkeläis- ja veteraaniyhdistykset, ammatti-, elinkeino ja talousyhdistykset sekä Marttayhdistykset. Kansainvälistä yhteistyötä tehdään lähinnä monikulttuurisuusyhdistyksissä ja joissakin taide- ja kulttuuriyhdistyksissä. Yhdistysten yhteistyö muiden yhdistysten kanssa on pitkälti samanlaista kuin vuonna 2016. Tuolloin 65 % yhdistyksistä mainitsi tekevänsä yhteistyötä paikallisen muun alan yhdistysten kanssa ja noin puolet alueellisten oman alan yhdistysten kanssa (Ovaskainen 2016, 28).

Kyselyssä selvitettiin myös, kuinka paljon yhdistysten kanssa tehtävän yhteistyön määrä on muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana. Vastaajista 50 % ilmoitti yhteistyön määrän pysyneen samana ja 47 % ilmoitti yhteistyön muiden yhdistysten kanssa kasvaneen viimeisen kahden vuoden aikana. Viimeksi mainituista 11 % ilmoitti yhteistyön määrän kasvaneen paljon kahdessa vuodessa.

KUVIO 19 Yhdistysten välinen yhteistyö vuonna 2017 (N=181)

Yhdistysten paikallinen yhteistyö

Yhdistykset tekevät paikallisesti yhteistyötä keskenään erityisesti tapahtumissa. Toiseksi eniten yhteistyötä tehdään vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa. Kyselyssä esitettyjen vaihtoehtojen lisäksi vastaajat ilmoittavat useita muita yhteistyön muotoja. Näitä olivat yhteislupa-anomus, yhteismarkkinointi, virkistystoiminta, päihdetyö, retket ja matkat, talkoot ja markkinat, tiedonvaihto, kehittämisspalvelut, leirit ja verkostoyhteistyö.

TAULUKKO 4 Arvio paikallisen yhteistyön muodoista ja määrästä muiden yhdistysten kanssa (N=185)

	paljon	jonkin verran	vähän	ei lainkaan
Tapahtumat	23%	56%	18%	3%
Vapaaehtois- ja vertaistoiminta	8%	46%	30%	16%
Koulutukset	9%	34%	37%	20%
Tiedotus ja markkinointi	5%	35%	40%	20%
Vaikuttaminen (esim. edunvalvonta)	8%	24%	41%	27%
Tukipalvelut	4%	22%	45%	29%
Varainhankinta	2%	23%	33%	42%

Viiden vuoden kuluttua arvioidaan kohtalaista kasvua yhteistyön määrässä. Kasvuodote painottuu edelleen tapahtumiin, vapaaehtois- ja vertaistoimintaan, koulutuksiin sekä kehittämishankkeisiin.

Yhteistyön hyödyt ja sitä vaikeuttavat tekijät

Yhteistyön koetaan onnistuessaan tuovan yhdessä tekemisen iloa sekä hyvinvointia jäsenille ja kohderyhmille. Jonkin verran tai paljon hyötyä yhteistyön katsotaan tuovan vaikuttamismahdollisuuksiin, resurssien tehostamiseen sekä aktiivisempaan vapaaehtoistoimintaan (TAULUKKO 5).

Avoimissa vastauksissa kerrottiin, että yhteistyön avulla on helpompi houkutella asiakkaita, yhteishankkeet lisääntyvät, tietoisuus ja näkyvyys lisääntyvät, kyetään tuottamaan sisällöltään rikkaampia tapahtumia ja erilaisia toimintoja sekä hidastetaan toiminnan mahdollista hiipumista.

TAULUKKO 5 Yhdistysten välisen yhteistyön hyödyt (N=180)

	Paljon	Jonkin verran	En osaa sanoa	Vähän	Ei lainkaan
Luo yhdessä tekemisen iloa	32%	39%	17%	7%	5%
Hyvinvointia jäsenille ja kohderyhmille	19%	49%	20%	11%	2%
Parempia vaikuttamismahdollisuuksia (helpottaa yhteistyötä mm. kuntien kanssa)	17%	31%	31%	14%	7%
Tehostaa resurssien käyttöä tai tuo lisäresurseja	16%	32%	31%	12%	9%
Aktiivisempaa vapaaehtoistoimintaa	10%	35%	29%	18%	8%
Parantaa toimintaedellytyksiä (mm. tilat, välineet jne.)	12%	33%	22%	24%	9%
Vahvistaa osaamista (esim. talous- ja hallintoasioissa, tiedotuksessa)	6%	29%	34%	19%	13%

Suurimpina haasteina nähtiin yhteistyön vaatimat lisäresurssit ja rahoitus, totutuissa toimintatavoissa pitäytymistä, heikkoa sitoutumista yhteistyöhön sekä tiedonpuutetta muista yhdistyksistä. Yhdistykset kokivat myös, että yhdistystoiminta on keskittynyt pitkälti omaan

toimialaansa ja asenteet ovat yhteistyötä vastaan. Koetaan, että yhdistyksen ”omasta reviiristä” on pidettävä kiinni ja yhteistyötä tehdään vain pienessä piirissä. Myös kaupungin johdon asenteen katsottiin vaikeuttavan yhdistysten välisen yhteistyön kehittymistä.

TAULUKKO 6 Yhdistysten välistä yhteistyötä vaikeuttavat tekijät (N=180)

	paljon	jonkin verran	en osaa sanoa	vähän	ei lainkaan
Yhteistyön vaatimat lisäresurssit ja rahoitus	8%	30%	33%	19%	10%
Pitäytyminen totutuissa toimintatavoissa	7%	26%	26%	24%	16%
Heikko sitoutuminen yhteistyöhön	5%	27%	30%	26%	13%
Tiedon puute muista yhdistyksistä	5%	19%	29%	26%	22%
Yhdistys ei ole saanut yhteistyökutsuja	5%	17%	26%	24%	28%
Pelko oman järjestön asemasta	3%	13%	26%	16%	41%

8. JÄRJESTÖJEN KUNTAYHTEISTYÖ

Yhdistysten yhteistyö kunnan kanssa keskittyy hyvin perinteisiin yhteistyön muotoihin kuten toimitiloihin, tapahtumiin ja toiminta-avustuksiin. Näissä yhteistyön määrä on pääasiassa kohtalaista. Vaihtelua näissä voi olla kunnittain. Muilla alueilla yhteistyö koetaan vähäiseksi.

TAULUKKO 7 Arvio yhteistyön määrästä kunnan kanssa (N=181)

	paljon	melko paljon	kohtalaisesti	vähän	ei lainkaan
Tilat	17%	21%	15%	16%	30%
Tapahtumat	8%	19%	28%	27%	17%
Toiminta-avustukset	9%	19%	22%	24%	26%
Koulu- tai oppilaitosyhteistyö	7%	12%	25%	27%	30%
Vaikuttaminen	1%	12%	28%	33%	26%
Vapaehtois- ja vertaistoiminta	2%	12%	26%	31%	29%
Tiedotus- ja markkinointi	2%	9%	28%	31%	30%
Kehittämishankkeet	3%	13%	16%	31%	37%
Palvelutuotanto	3%	13%	11%	30%	42%
Koulutukset	2%	3%	27%	30%	38%
Tukipalvelut	1%	7%	15%	35%	42%

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon kunnan kanssa tehtävä yhteistyön määrä on muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana (N=179). Vastaajista 30% ilmoitti yhteistyön kunnan kanssa kasvaneen, 60 % ilmoitti yhteistyön määrän pysyneen samana ja 10 % ilmoitti yhteistyön vähentyneen.

Yhteistyö tiloissa

Kunnan tilamaksut tai vuokrat ovat kehittyneet kahden viime vuoden aikana seuraavasti vastaajien keskuudessa (N=124).

- Maksuttomat tilat ovat pysyneet maksuttomina (48 %)
- Maksullisten tilojen vuokra on kallistunut (23 %)
- Maksullisten tilojen vuoka on pysynyt samana (20 %)
- Maksuttomat tilat ovat muuttuneet maksullisiksi (7 %)
- Maksulliset tilat ovat muuttuneet maksuttomiksi (2 %)

Vastaajamääriltään isoimmissa kunnissa, on jonkun verran eroja kunnan tilamaksujen kehityksen suhteen. Esimerkiksi Kuopiossa 29 % yhdistyksistä ilmoitti, että maksullisten tilojen hinta on

kallistunut. Iisalmessa 44 % ja Varkaudessa 38 % mainitsi tilamaksujen nousseen viimeisen kahden vuoden aikana.

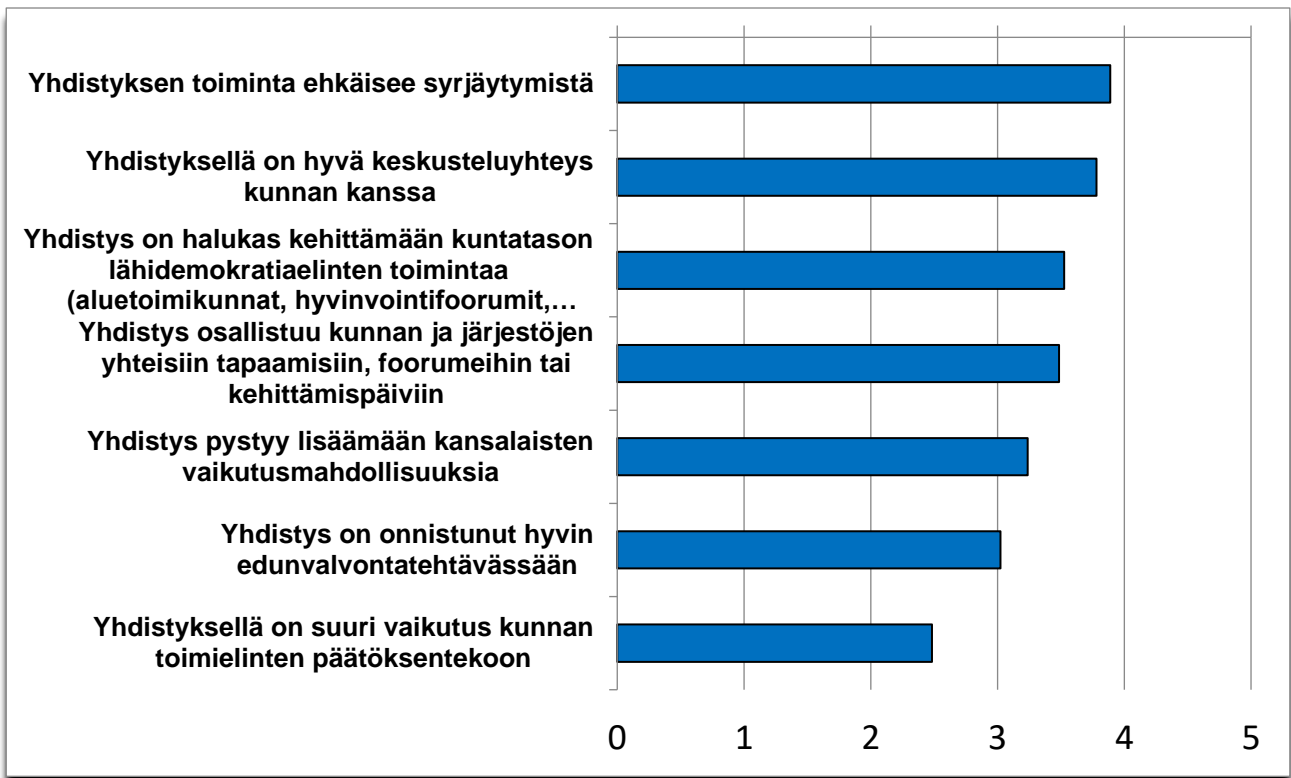
Kysyttäessä järjestöjen ja kunnan tekemästä kumppanuustoiminnasta (N=178), 75 % ilmoitti, ettei kunta ole esittänyt niille minkäänlaisia kumppanuuspyyntöjä viimeisen kahden vuoden aikana. Kunnan esittämistä kumppanuuspyynnöistä vastaajat ilmoittivat 10 % olleen täysin vastikkeettomia ja 6 % ilmoitti, että toimintaa tuotettiin vastikkeena kunnan avustukselle. Tällaista toimintaa oli vertaisryhmien tuottaminen, Perheentalo-toiminta, lasten iltapäiväkerhojen järjestäminen, liikuntatapahtumiin liittyvien palvelujen järjestäminen, nuorisotoiminta, ikäihmisten liikunnan tuottaminen sekä latujen ja luistinradan hoitaminen. Vastaajista 9 % kertoi saavansa kunnalta toimintaa vastaan jotain muuta korvausta kuin toiminta-avustusta (esim. yksikkökohtainen korvaus, ostopalvelusopimus jne.). Tällaista, muuten kuin toiminta-avustuksella korvattavaa toimintaa oli esimerkiksi vapaaehtoisten järjestämä kieltenopetus, maahanmuuttajien suomenkielinen koulutuspalvelu, ohjelmapalvelut, esiintymiset ja koulutukset, ensiapukoulutus, yhteistyö musiikkiopiston kanssa, omaishoitajavalmennus, sekä valmius- ja varautuminen sekä tarjoilutehtävät tapahtumissa.

Yhteistyö osallisuuden ja lähidemokratian edistämiseksi

Yhdistykset näkevät suurimmaksi toimintansa vaikutuksen syrjäytymisen ehkäisyssä. Sen sijaan vaikutus kansalaisen vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen nähdään pääosin kohtalaisena.

Yhdistyksillä on kokemus melko hyvästä keskusteluyhteydestä kunnan kanssa. Vastaajista 66% piti yhteyttä hyvänä tai ainakin kohtuullisena. Yhdistykset kuitenkin kokevat, että päätöksentekoon ei ole kovinkaan suurta vaikutusta. Vain 17 % koki, että vaikutusta on paljon tai melko paljon ja 31% kokee, että vaikuttamismahdollisuuksia on kohtalaisesti. Tässä on heikennystä kahden vuoden takaiseen tilanteeseen (Ovaskainen 2016, s. 16).

Kyselyyn vastanneista yhdistyksistä 55% ovat halukkaita kehittämään kuntatason lähidemokratiaelinten toimintaa paljon tai melko paljon (esim. aluetoimikunnat, vammaisneuvostot ja vanhusneuvostot.). Yhdistykset kokevat osallistuvansa kohtalaisesti myös kunnan ja järjestöjen järjestämiin yhteisiin tapaamisiin, foorumeihin ja kehittämispäiviin. Paljon tai melko paljon ilmoittaa osallistuvansa n. 59 % vastaajista.

KUVIO 20 Keskiarvo kysymyksessä yhdistyksen suhde kansalaisten osallisuuteen ja paikalliseen päätöksentekoon (N=182). (1=ei lainkaan, 2=vähän, 3=kohtalaisesti, 4=melko paljon, 5=paljon)

Palvelujen tuottaminen

Kyselyyn vastanneista (N=185) yhteensä 19% ilmoitti tuottavansa jotain palvelua kunnalle.

Yhdistysten tuottamia palveluja kunnalle:

- Maahanmuuttajanaisten kieltenopetus
- Erityis- ja kouluryhmien liikunnanohjaus
- Päiväkotiluistelu, liikunta- akatemia
- Kotoutumis- ja suomen kielen opetus
- Ulkoilureittien kunnostus
- Hiihdonopetus esikoululaisille
- Nuorisotyö ja työkokeiluhanke
- Ensiapupäivystys
- Koulutukset ja SHL: n mukainen Tukihenkilötoiminta
- Ensiapupalvelu, ensiapukoulutus, ystäväpalvelu, varautuminen ja valmius
- Museon ylläpito ja opaspalvelut
- Seppeleiden teko

- Kotipalvelu
- Ensiapukoulutus, terveyden ja hyvinvoinnin koulutus
- Kotipalvelu
- Perhetyö
- Kuntouttava työtoiminta
- Kiintorastien ja koulukarttojen tekeminen
- Perusopetuksen iltapäivätoiminta
- Liikunnan koulutuspalvelut
- Pyörähuolto
- Laitureiden kunnostus
- Musiikki- ja äänentoistopalvelu
- Nukketeatteri
- Kesätahtuma
- Tapahtumien tarjoiluapu
- Avustajapalvelu
- Joulukuusien toimitus ja telttojen vuokraus
- Musiikkikoulutus, soitinvuokraus, telttojen ja näyttämön vuokraus

Kyselyyn vastanneista (N=185) yhteensä 24% ilmoitti tuottavansa jotain palvelua muulle toimijalle kuin kunnalle.

Yhdistysten tuottamia palveluja muille toimijoille:

- Konemusiikkitapahtumat
- Venepaikkojen vuokraus
- Tyky-ryhmien ohjaaminen
- Uimaopetus- ja uintivalmennus kuntalaisille ja ryhmille
- Kahvitarjoiluapua yrityksille
- Trossipalvelu
- Lapinmatkat
- Liikuntaan liittyvät koulutuspalvelut ja TYHY-tunnit
- Liikuntaneuvonta, yritysliikunta, seuratoimintapalvelut
- Omatakkaripalvelu jäsenille
- Avustajapalvelu
- Asiantuntijapalvelut jäsenille
- Liikuntaohjaus, sauvakävely, lumikenkäily ja retket
- Lajinomaista koulutusta yrityksille
- Kuntorastit
- Ensiapupäivystys ja- koulutus

- Kahvitukset
- Sijaispalvelu omaishoitajille
- Teatteriesitykset
- Tilavuokraus
- Maahanmuuttajien tukipalvelut
- Sairastuneen lapsen hoitopalvelu yrityksille ja ryhmille
- Havaintotietojen myynti
- Opiskelijatarvikemyymälä
- Nuortenpaja, asiakaspaikkoja

9. JÄRJESTÖJEN TUEN TARPEET

Kyselyyn vastanneista yhdistyksistä 52% kokee, että tuen tarve yhteistyön kehittämiseksi kunnan kanssa on suuri tai erittäin suuri. Keskusteluyhteys kunnan kanssa koetaan hyväksi (s.27), mutta aitoon yhdessä tekemiseen kaivataan tukea. Tämän lisäksi suurimmat tukitarpeet liittyvät toiminnan näkyväksi tekemiseen, toiminnan kehittämiseen, verkostoitumiseen muiden yhdistysten kanssa ja yhdistyksen viestinnän kehittämiseen, sekä vapaaehtoisten rekrytoimiseen.

Kyselyyn vastanneiden palkattujen henkilöiden vastauksissa tuen tarpeet painottuvat toiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekemiseen, yhteistyön kehittämiseen kunnan kanssa, olemassa olevien verkostojen toiminnan tukemiseen ja verkostoitumiseen muiden yhdistysten kanssa.

TAULUKKO 8 Yhdistyksen toiminnan tuen tarve (N=179)

	Erittäin suuri	suuri	kohtalainen	vähäinen	ei tarvetta
Yhteistyön kehittäminen kunnan kanssa	23%	29%	28%	16%	4%
Toiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekeminen	17%	33%	30%	14%	6%
Yhdistyksen toiminnan kehittäminen	15%	30%	34%	15%	6%
Verkostoituminen muiden yhdistysten kanssa	14%	31%	33%	17%	5%
Yhdistyksen viestinnän kehittäminen	15%	34%	25%	19%	7%
Vapaaehtoisten rekrytointi	20%	28%	26%	12%	14%
Olemassa olevien verkostojen toiminnan tukeminen	12%	29%	32%	22%	5%
Rahoituksen vahvistaminen	18%	23%	33%	16%	10%
Jäsenhankinta	16%	29%	24%	19%	12%
Yhteistyön kehittäminen oppilaitosten kanssa	13%	28%	30%	17%	12%
Sosiaalisen median hyödyntäminen	14%	24%	32%	18%	12%
Vertais- ja vapaaehtoistoimijoiden tukeminen	11%	30%	27%	20%	12%
Koulutus	7%	30%	32%	20%	11%
Yhdistysten yhteiset tilat (esim. järjestöalo)	31%	16%	15%	24%	24%
Yhdistyksen edunvalvonnan ja vaikuttamisen tehostaminen	10%	26%	26%	17%	21%
Hankeneuvonta	13%	18%	21%	27%	21%
Tietotekninen tuki	8%	22%	22%	26%	22%
Vähemmistöryhmien saaminen mukaan yhdistystoimintaan	7%	17%	26%	29%	21%
Monikielinen viestintä maahanmuuttajille	5%	15%	20%	26%	34%

Verrattuna vuoden 2016 järjestökyselyn tuloksiin, voidaan havaita, että tuen tarpeet ovat lisääntyneet viimeisen kahden vuoden aikana lähes jokaisella osa-alueella (TAULUKKO 9). Kahden

vuoden aikana eniten tuen tarve on kasvanut erityisesti kuntayhteistyössä. Kasvua on myös tarpeessa vertaistoimijoiden ja vapaaehtoisten tukemiseen.

Vuoden 2016 kyselyssä suurin tuen tarve liittyi rahoituksen vahvistamiseen. (Ovaskainen 2016, 26). Tuolloin epävarmuutta avustuskentällä aiheutti suuri muutos, kun rahapeliyhtiöt yhdistyivät. Samassa yhteydessä toteutettiin avustustoiminnan siirtyminen sosiaali- ja terveysministeriön (STM) yhteyteen perustettuun sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen (STEA).

TAULUKKO 9 Yhdistyksen tuen tarve kohtalainen, suuri tai erittäin suuri (%- vastaajista vuosina 2016 ja 2018)

Tuen tarve kohtalainen - erittäin suuri	2016	2018
Yhteistyön kehittäminen kunnan kanssa	74 %	81 %
Toiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekeminen	77 %	78 %
Yhdistyksen toiminnan kehittäminen	75 %	79 %
Verkostoituminen muiden yhdistysten kanssa	71 %	77 %
Yhdistyksen viestinnän kehittäminen	72 %	74 %
Olemassa olevien verkostojen tukeminen	71 %	73 %
Rahoituksen vahvistaminen	70 %	73 %
Sosiaalisen median hyödyntäminen	64 %	70 %
Vertaistoimijoiden ja vapaaehtoistoimijoiden tukeminen	58 %	68 %
Koulutus	67 %	69 %
Yhdistyksen edunvalvonnan ja vaikuttamisen tehostaminen	62 %	62 %

Kyselyllä haluttiin kartoittaa, onko yhdistys saanut tukea joltain ulkopuoliselta toimijalta ja millaista tukea on saatu. Vastaajista 67% ei ollut saanut tukea tuentarpeisiinsa. Vastaajista 33% oli saanut tukea ja kuvasi saamansa tukea seuraavasti:

- TSL, rahallinen tuki
- Projektituki
- Rahallinen tuki SM-kisoihin
- Kunnan toiminta-avustus

- Apua toiminta-avustuksen hakemiseen
- Koulutus
- Tukea avantouintipaikansähkölaskuihin ja tien kunnossapitoon
- Oman piirin tuki ja info eri asioissa
- Tukea kunnan hyvinvointikoordinaattorilta terveys- ja hyvinvointiasioissa
- Oppilaitosyhteistyö
- Kuljetukset ja vapaaehtoistyö
- Tuki tilojen remontointiin
- Yhteistyö kiinteistöyhtiön kanssa
- Rahoitusta hankintoihin ja korjauksiin
- Seniorin tietotekniikkaopetus
- Kuopion kaupungin tuki
- Leader- toiminnankehittämishanke
- Kunnan ja paikallisen säätiön avustus
- Yleisavustus
- STEA:n rahoitus keskusliittojen kautta
- Hanke- ja avustusneuvonta
- Jäsenen apu tietotekniikka-asioissa toiminnantarkastusta varten
- Rahoitustuki
- Rahallinen avustus kansainväliseen toimintaan
- Teatterimatkakulut
- ATK-tuki
- Oppilaitosparraus
- Toiminta- ja kehittämistuki
- Rahaa ja tarpeita kahvilaa varten
- Rahoitusta hankintoihin ja korjauksiin
- Tukea Sakke-hankkeen ja Pohjois-Savon VEKE:n kautta

10. SOSIAALI- JA TERVEYS JA MAAKUNTAUUDISTUKSEN VAIKUTUKSIA

Pohjois-Savon järjestökyselyssä 2018 selvitettiin tulevan sosiaali ja terveys- sekä maakuntauudistuksen vaikuttavuutta yhdistysten toimintaan. Kysymykset ovat samat, kuin Suomen Sosiaali- ja terveys ry:n valtakunnallisessa Järjestöbarometrissä 2018 paikallisille sosiaali- ja terveysalan yhdistyksille esitetyt. (Peltosalmi & Eronen & Litmanen & Londén & Näätänen & Ruuskanen & Selander 2018, 161).

Kyselyiden tuloksia vertailtaessa on huomioitava erot kyselyiden vastaajaryhmissä sekä kysymyksen asetteluissa. Järjestöbarometrin 2018 vastaajajoukko koostui yhteensä 970 paikallisen sosiaali- ja terveysalan yhdistysten toimijoista koko Suomen alueella. Tuossa joukossa on mukana 71 yhdistystä Pohjois-Savosta. Järjestöbarometrissa on kysytty vaikutuksista vain koskien sote- uudistusta. (Peltosalmi & Eronen & Litmanen & Londén & Näätänen & Ruuskanen & Selander 2018, 161). Pohjois-Savon järjestökyselyssä vastaajat koostuivat eri toimialojen järjestöistä ja vastaajilta kysyttiin vaikutuksista koskien sote- ja maakuntauudistusta.

Taulukossa 10, s. 37 on esitetty Pohjois-Savon järjestökyselyn vastaukset ja suluissa valtakunnallisen Järjestöbarometrin 2018 vastaukset.

Pohjois-Savon Järjestökyselyn vastauksissa eniten uudistusten uskotaan parantavan yhdistyksen näkemysten ja asiantuntemuksen huomioonottamista sekä yhdistyksen asemaa kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävässä toiminnassa. Lisäksi uudistuksen koetaan lisäävän yhdistyksien arvostusta niin kunnissa kuin maakunnassakin. Ei osaa sanoa – vastausten määrien perusteella voidaan havaita, ettei isolla osalla vastaajista ole käsitystä uudistusten vaikutuksista omaan toimintaan.

Pohjois-Savon tulokset ovat samansuuntaisia valtakunnallisen Järjestöbarometrin tuloksiin nähden. Pohjois-Savon yhdistykset suhtautuvat kuitenkin Järjestöbarometrin vastaajia epäilevämmiin esimerkiksi yhdistysten aseman säilymiseen palvelujen tuottajana, sekä toiminta-avustusten ja tilojen saamiseen niin kunnilta kuin maakunniltakin. Järjestöbarometriin 2018 vastanneet yhdistykset suhtautuvat taas Pohjois-Savoaa epäilevämmiin kuntien toiminta-avustusten myöntämiseen sote- uudistuksen jälkeen.

TAULUKKO 10 Sosiaali-, terveys- ja maakuntauudistuksen vaikutus yhdistyksiin N= 177. (Suluissa Järjestöbarometri)

	Ei osaa sanoa	Parantaa jonkin verran /paljon	Ei vaikutusta	Heikentää paljon/ jonkin verran
Yhdistyksenne näkemysten ja asiantuntemuksen ottaminen huomioon kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävässä toiminnassa	38% (29%)	25% (26%)	19% (31%)	18% (15%)
Yhdistyksenne asema kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävässä toiminnassa	35% (28%)	24% (24%)	24% (36%)	18% (12%)
Yhdistyksenne näkemysten ja asiantuntemuksen ottaminen huomioon palvelujen tuottamisessa ja kehittämisessä uusissa rakenteissa	45% (34%)	17% (23%)	23% (29%)	16% (14%)
Kunnan arvostus yhdistyksenne toimintaa kohtaan	36% (26%)	24% (22%)	27% (42%)	13% (10%)
Maakunnan arvostus yhdistyksenne toimintaa kohtaan	49% (43%)	19% (15%)	17% (30%)	15% (12%)
Yhdistyksenne mahdollisuus saada maakunnalta toiminta-avustusta	57% (47%)	9% (11%)	19% (22%)	15% (20%)
Yhdistyksenne mahdollisuus saada kunnalta tiloja käyttöönsä maksutta tai edullisesti	35% (29%)	9% (8%)	34% (46%)	21% (17%)
Mikäli yhdistyksenne tuottaa palveluja, sen asema niiden tuottajana ja myyjänä uusissa rakenteissa	54% (52%)	11% (8%)	20% (31%)	15% (10%)
Yhdistyksenne mahdollisuus saada maakunnalta tiloja käyttöönsä maksutta tai edullisesti	55% (48%)	8% (8%)	18% (28%)	20% (16%)
Yhdistyksenne mahdollisuus saada kunnalta toiminta-avustusta	47% (32%)	8% (6%)	27% (34%)	18% (29%)

Järjestökyselyssä vastaajilla oli mahdollisuus tuoda esille merkittävimpiä huolia ja/tai kiittämisen aiheita liittyen Pohjois- Savon maakunta- tai soteuudistusten valmisteluun. Vastauksia antoi 78 toimijaa.

Vastauksissa nousee esille epävarmuus uudistuksen vaikutuksista ja sisällöistä. Lisäksi osa vastaajista kokee epävarmuutta siitä, kuinka kunnan mahdollisuudet tukea yhdistyksiä muuttuvat. Samalla pohditaan, miten maakunta ehtii huomioida pieniä, vapaaehtois pohjalta toimivia yhdistyksiä. Vastaajista monet olivat huolissaan pienempien paikallisyhdistysten olemassaolon mahdollisuuksista sekä siitä, ostetaanko niiltä palveluja tulevaisuudessa.

Tulevan uudistuksen arvellaan siirtävän esimerkiksi vanhusten tarvitsemat palvelut liian kauas palvelujen keskittämisen myötä. Myös vanhusten, eläkeläisten ja lasten asema aiheuttaa vastaajissa epävarmuutta. Tarjolla olevien palvelujen pelätään kallistuvan, mikä vaikuttaa vähävaraisten asemaan kunnissa.

Monesta vastauksesta käy myös ilmi, että sote- ja maakuntauudistuksen koetaan vähentävän yhdistyksen mahdollisuuksia vaikuttaa paikalliseen päätöksentekoon.

Kyselyyn vastanneiden toimijoiden vastauksia

” Negatiivinen muutosta vastustava ilmapiiri on suurin este onnistumiselle. Siis muutosvastarinta. Uudistus on tehtävä, että selvittää tulevaisuuden haasteista, mm väestön ikääntymisestä. Sokeaksi tekeytyminen ja tosiasioiden kieltäminen on suurin este. Samaan hiileen puhaltamista tarvitaan uudistuksen onnistumiseksi.”

*” Huoli: kaikki katoaa kauas, siis välimatkojen pituus, julkisten kulkumahdollisuuksien puuttuminen, vieraantuminen yleensä, vaikutusmahdollisuudet pienenevät, edustus vaikeutuu, ei tulla kuulluksi-
Olisiko kiitosta, ei osaa vielä sanoa”*

”Epätietoisuus on suuri. Miten kunnan mahdollisuuden tukea yhdistyksiä muuttuvat. Toivoisi tietysti, että paranisivat. Maakunta tuskin ehtii paneutua pieniin vapaaehtois pohjalta toimiviin yhdistyksiin”

”Lähidemokratia vähenee entisestään”

”Suurin huoli on, löytyykö kolmannen sektorin hyvinvointia edistävälle toiminnalle paikka uudistuksessa, niin että myös rahoitus olisi mietitty”

” Huoli ikäihmisten tarvitsemien palvelujen keskittymisestä ja etäntymisestä haja-asutusalueilla”

”Eläkeläinen jää häviölle. Terveystuollon palvelumaksut nousevat sekä yksityisellä että kunnallisella sektorilla ja eläkeläisestä tulee tosi köyhä”

” Huoli lapsen oikeuksien toteutumisesta Kuopion alueella sekä lapsivaikutusten arviointi poliittisissa päätöksissä”

”Ei ole selkeätä kuvaa mitä muutos tarkoittaa yhdistyksellemme onko se uhka vai mahdollisuus. Epätietoisuuden aikana pyritään vahvasti kehittämään toimintaa ja tuotteistamaan palveluja tietämättä vielä kuka niitä hankkii”

11. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Toimijoiden määrän kehitys

Järjestötoiminnan peruselementteihin kuuluvat palkattu- ja luottamushenkilöstö sekä vapaaehtoistoimintaan osallistuvat ja/tai jäsenmaksun maksavat jäsenet. Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana on järjestötoiminnasta tullut yhä ammattimaisempaa, ja palkatun henkilöstön määrä on kasvanut tuona aikana. (Heikkala 2009, 91.)

Myös Pohjois-Savossa on näkyvässä palkatun henkilöstön määrän lisääntyminen. Henkilöstön määrään liittyvään kysymykseen vastanneista (N=97) 14% ilmoitti palkatun henkilöstön lisääntyneen viimeisen kahden vuoden aikana. Järjestökyselyyn 2018 vastanneista 185 yhdistyksestä kuitenkin vain 50:llä oli palkattua henkilöstöä, joten suurin osa toimii täysin vapaaehtois pohjalta.

Yhdistysten jäsenmäärät ovat hieman kasvaneet viimeisen kahden vuoden aikana, mutta suurimmalla osalla (74 %) on haasteita saada toimintaansa aktiivisia vapaaehtoisia. Vastaajista 80 %:lla vapaaehtoisten määrä on kuitenkin pysynyt samana viimeisen kahden vuoden aikana. Suurimmalla osalla vastanneista yhdistyksistä pieni vapaaehtoistoimijoiden määrä oli kuitenkin pieni

Järjestöjen ja yhdistysten sisällä olevat ajattelumallit ja toimintatavat vaikuttavat niiden kulttuuriin toimia. Yhdistyskulttuuriin liittyvät asiat ovat huomioon ottamisen arvoisia järjestöjen ja yhdistysten menestymisen kannalta. Ne vaikuttavat toiminnassa mukana olevien käyttäytymiseen ja asenteisiin ja niiden perusteella monet ratkaisevat sen, lähtevätkö he mukaan toimintaan vai eivät. Jos ihmiset pitävät järjestön tavasta toimia ja se puhuttelee heitä jollain tapaa, he lähtevät mukaan toimintaan. (Harju 2004, 20.)

Maailma on myös muuttunut hektisemmäksi ja järjestöt ja yhdistykset joutuvat kilpailemaan ihmisten vapaa-ajasta. Tällöin niin ns. hetken vapaaehtoisuus nousee tärkeään asemaan. Tällaista hetken vapaaehtoisuutta voi olla esimerkiksi talkoisiin osallistuminen, jolloin toimintaan ei tarvitse sitoutua pitkäksi aikaa. Hetken vapaaehtoisuuden kautta, ihmiset saavat käsityksen järjestön toimintakulttuurista ja päätös myös pidempiaikaisesta sitoutumisesta on helpompi tehdä.

Viestintä

Sähköisten viestinnän välineistä suosituimmat olivat kuitenkin perinteiset välineet: sähköposti, yhdistyksen www-sivut sekä ja puhelin ja tekstiviestit. Facebookia ilmoitti käyttävänsä yli puolet vastanneista yhdistyksistä, YouTubea, Instagramia tai Twitteriä käyttää vajaa kolmannes kyselyyn vastanneista yhdistyksistä. Sosiaalisen median ja muun sähköisen viestinnän osuus on selvästi kasvanut viimeisen kahden vuoden aikana.

Esimerkiksi vuonna 2016 Facebookia ilmoitti käyttävänsä vain noin 50 % vastaajista, kun vastaava luku vuonna 2018 oli 67 %. Muuta sosiaalista mediaa käyttivät vuonna 2016 13 % vastaajista, kun taas vuonna 2018 vastaava luku oli 27 %. (Ovaskainen 2016, 24).

Edellytyksiä on vieläkin suuremmalle sähköisten viestintäkanavien käyttämiselle, mutta tietoa ja koulutusta tarvitaan lisää. Avoimissa vastauksissa erityistä tukea tarvitaan yhdistyksen kotisivujen luomisessa sekä jäsenten internetin käytön opetuksessa, tiedon lisäämisessä sähköisten viestintäkanavien hyödyntämiseksi ja uusien alustojen opettelussa.

Yhdistysten viestintä ei vielä ole kovinkaan suunnitelmallista, mutta eteenpäin menoa on näkyvissä. Tiedottaja löytyy melkein 40 %:lta vastaajista, nimetty viestintävastaava noin 30 %:lta, mutta vain 14 %:lla on varsinainen viestintäsuunnitelma. Yhdistysten viestintää tehdään yleensä muiden tehtävien ohessa.

Suuri osa kyselyyn vastanneista toimijoista, kertoi vapaaehtoisten rekrytoinnin olevan haasteellista. Sosiaalisen medianäkyvyyden lisääminen voisi tuoda toimintaan uusia ja varsinkin nuoria vapaaehtoisia. Viestintä vaikuttaa siihen, millaisen kuvan ja kuinka helposti ihmiset saadaan mukaan toimintaan. Ihmisten kynnys osallistua toimintaan madaltuu, jos toiminta vetoaa ihmisten tunteisiin jollain tapaa.

Digitalisaatio muuttaa järjestöjen toimintaa ja toimintaympäristöä. Yhä useampi yhdistys ja järjestö järjestävät esimerkiksi verkkoauttamista. Näitä verkkoauttamisen muotoja voi olla esimerkiksi sosiaalisen median vertaistukiryhmät, verkkovälitteinen neuvonta tai vaikkapa nettiin jalkautuva nuorisotyö. Jotta asiakkaat tavoittaisivat nämä palvelut, tulee sähköisten viestintäkanavien hyödyntämisestä yhä tärkeämpää. Ne lisäävät järjestöjen ja yhdistysten näkyvyyttä ja toimivat niin sisäisen, kuin ulkoisenkin viestinnän välineinä.

Pohjois-Savon järjestöyhtesistyön kehittämishankkeen – Sakken toimesta julkaistiin keväällä 2018 Pohjois-Savon järjestötietopalvelu (Pohjoissavolaiset.fi), joka kokoaa tietoa Pohjois-Savon järjestöistä ja yhdistyksistä sekä niiden toiminnasta. Tällä alustalla järjestöt ja yhdistykset voivat tehdä näkyväksi toimintaa, hankkeita, tapahtumia tai vaikkapa vuokrattavia tiloja (Pohjoissavolaiset.fi 2018). Järjestökyselyn 2018 toteutuksen aikana Pohjoissavolaiset.fi-järjestötietopalvelua ei oltu vielä julkaistu. On mielenkiitoista nähdä, onko tuen tarve toiminnan tunnetuksi ja näkyväksi tekemiseksi vähentynyt tulevaisuudessa. Pohjois-Savon järjestötietopalvelu helpottaa yhdistysten painetta esimerkiksi luoda omat kotisivut. Oma haasteensa on saada tieto sivustosta leviämään ja yhdistys- ja järjestötoimijat käyttämään laajasti sivustoa.

Toiminta ja tuen tarpeet

Vastausaineiston perusteella yhdistyskentän toiminta näyttäyty monipuolisena. Yhdistykset toimivat asiantuntijoina ja tiedonvälittäjinä, sekä järjestävät koulutusta, ohjausta ja neuvontaa, sekä huomattavan paljon harrastus- ja virkistystoimintaa sekä vapaaehtoistoimintaa.

Kyselyn vastausten perusteella, moni järjestö ja yhdistys kokevat toimintansa olevan paikalleen pysähtynyttä ja tuen tarpeet näyttäytyvät edelleen suurina. Tämä näkyy varsinkin pienissä yhdistyksissä. Tukea tarvitaan uusien vapaaehtoisten houkuttelemisessa, yhteistyön kehittämisessä kunnan kanssa, verkostoitumisessa muiden yhdistysten kanssa sekä toiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekemisessä.

Vaikka järjestöt ja yhdistykset kokevat, että niillä on hyvä keskusteluyhteys kunnan kanssa ja osallistuvatkin kunnan ja järjestöjen yhteisiin tapaamisiin, niin silti yhteistyön lisäämiseen kaivataan tukea. Yhdistysten tuen tarpeet ovat lisääntyneet verrattuna vuoden 2016 tuloksiin. Tuen tarpeet ovat kasvaneet erityisesti verkostoitumisessa muiden toimijoiden kanssa sekä sosiaalisen median hyödyntämisessä.

Suuri osa yhdistyksistä on halukkaita kehittämään kuntatason lähidemokratiaelinten toimintaa (aluetoimikunnat, hyvinvointifoorumit, vammais- ja vanhusneuvostot jne.). Järjestökyselyn perusteella järjestöt kokevat tullessa jätetyksi useissa kunnissa kuitenkin niiden ulkopuolelle.

Yhdistykset kokevat, että niiden toiminta ehkäisee syrjäytymistä ja lisää kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia, luo yhdessä tekemisen iloa sekä hyvinvointia jäsenille ja kohderyhmille. Yhdistysten ja järjestöjen toiminta edistää osallisuutta ja luo yhteistoimintaa. Lisäksi yhdistykset kokevat, että niiden toiminnalla kuntalaisten hyvinvointia edistävä vaikutus.

Yhdistysten toiminnan kehittäminen varmistaa toiminnan jatkumisen tulevaisuudessa, oikeanlaisen toiminnan resursseihin nähden, halutun toiminnan toteutumisen ja toiminnan rahoituksen sekä kiinnostavuuden säilyttämisen ihmisten silmissä. Järjestötoiminnan kehittäminen vaatii totuttujen ajatusmallien sekä toiminnallisten mallien muuttamista. (Harju 2004, 28) Muutosvalmiuden ja halukkuuden täytyy kuitenkin lähteä järjestöstä itsestään. Pelkkä muuttuvan toimintaympäristön paine ei siihen riitä.

Yhteistyö

Järjestöjen ja yhdistysten tekemä yhteistyö on hyvin monimuotoista. Yhteistyötä tehdään varsinkin paikallisten muun alan yhdistysten kanssa, oman keskusliiton tai piirin kanssa sekä alueellisten ja paikallisten oman alan yhdistysten kanssa.

Hieman vajaalla puolella (47 %) yhdistyksistä yhteistyö muiden yhdistysten kanssa on lisääntynyt viimeisen kahden vuoden aikana. Moni yhdistys tiedostaa yhteistyön merkityksen yhteiskunnallisten rakenteiden muuttuessa ja tiedetään, että yhteistyö lisää yhdistyksen mahdollisuuksia toimia ja olla olemassa myös tulevaisuudessa. Yhdistykset arvioivat yhteistyön kasvavan kaikilla osa-alueilla seuraavan viiden vuoden aikana. Yhteistyö luo yhdessä tekemisen iloa sekä hyvinvointia jäsenille ja kohderyhmille. Yhteistyön nähdään lisäävän yhdistysten mahdollisuuksiin vaikuttaa ja lisäävän myös yhteistyöhankkeita. Yhteistyö luo myös uusia toimintoja ja lisää kykyä luoda sisällöltään rikkaampia tapahtumia.

Yhteistyön toteutumiseksi nähdään myös haasteita. Pelätään, että yhteistyö vaatii liikaa resursseja, jolloin sitoutuminen yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa jää vähäiseksi. Järjestökenttä koetaan Pohjois-Savossa ”kuppikuntaisena” toimintana ja yhdistykset pitävät kiinni omasta reviiristään, joka myös osaltaan vaikeuttaa yhteistyön toteutumista. Yhdistysten mielestä myös kunnan asenteet yhdistystoimintaa kohtaan vaikeuttavat yhteistyön kehittymistä. Kunnan kanssa tehtävä yhteistyö keskittyy edelleen perinteisiin toimintamuotoihin, kuten avustusten- ja toimitilojen antamisen

yhdistysten käyttöön. Yhdistysten ja kunnan välisen yhteistyön olisi löydettävä uusia muotoja tehdä yhteistyötä.

Kuntien on vielä nykyistä vahvemmin tunnistettava, että yhdistykset lisäävät toiminnallaan kuntalaisten hyvinvointia. Suurin osa yhdistyksistä kertoo, ettei kunta ole esittänyt minkäänlaisia kumppanuuspyyntöjä viimeisen kahden vuoden aikana.

Yhdistysten varallisuus

Kyselyyn vastanneista yhdistyksistä arvioi toimintansa olevan vakaalla pohjalla ja niiden taloudellinen tilanne on myös vakaa. Suurimmalla osalla yhdistyksen kulut olivat pieniä ja niiden varainhankinta pohjautuu perinteisiin varainhankintamenetelmiin, kuten jäsenmaksuihin, myyjäisiin ja arpajaisiin, tapahtumiin ja tilaisuuksiin sekä erilaisten tuotteiden myyntiin. Yhdistykset avustuslähteet ovat myöskin monimuotoistuneet.

Sosiaali ja terveys- sekä maakuntauudistuksen vaikutus

Järjestöt ja yhdistykset ovat hyvin epävarmoja tulevan Sosiaali ja terveys- sekä maakuntauudistuksen vaikutuksista omaan toimintaansa tulevaisuudessa. Tämä näkyy niin Pohjois-Savon Järjestökyselyn 2018 kuin Järjestöbarometrin 2018 vastauksissa. Yhdistykset eivät tiedä, miten tuleva uudistus vaikuttaa niiden toimintaan.

Vastauksissa näyttäytyy epävarmuus muun muassa kunnan ja maakunnan pienille järjestöille myöntämistä tuista ja toimintatiloista. Järjestöt eivät myöskään osaa arvioida, ostetaanko niiden tuottamia palveluja uudistuksen myötä ja kuinka paljon. Palvelujen pelätään siirtyvän suurempiin keskuksiin, joten huoli on aiheellinen.

Toteutuessaan Sote- ja maakuntauudistus muuttaa väkisinkin totuttuja toimintatapoja sekä rakenteita ja sen vaikutus koskettaa etenkin palveluja tuottavia järjestöjä. Sote-uudistus ei kuitenkaan kosketa pelkästään palveluja tuottavia järjestöjä, vaan muuttaa myös muiden toimijoiden yhteistyörakenteita sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan toimintaympäristöä. (Peltosalmi & Eronen & Litmanen & Londén & Ruuskanen 2016, 130).

Pohjois-Savossa on varmistettava, että järjestöillä tulee olemaan vahva asema niin palvelujen tuottajina kuin myös hyvinvoinnin ja terveyden edistäjinä tulevassa maakunnassa.

12. KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Yhteistyöfoorumit uudelle tasolle

Pohjois-Savon järjestötoiminnan kehittämisen saralla on tapahtunut paljon viimeisen kolmen vuoden aikana. Pohjoissavolaiset yhdistykset tarvitsevat edelleen tukea yhteistyöverkostojensa kehittämisessä. Pelkästään sähköisissä viestimissä näkyminen ei riitä verkostoitumisen välineeksi.

Järjestökyselyn tulosten pohjalta on näkyvissä huoli siitä, että moni järjestö ja yhdistys jää edelleen yhteistyöverkostojen ulkopuolelle. Pohjois-Savossa voisi olla hyvä järjestää tasaisin väliajoin suuren luokan järjestömessuja tai muita laajempia tapaamisia, joihin kuitenkin myös pienemmät toimijat voisivat osallistua matalalla kynnyksellä. Tapahtuma voisi olla osittain "areenatyypinen", jossa kaikki osallistujat voisivat tuoda esiin näkemyksiään ja kuulumisiaan. Järjestöareenaa/foorumia voitaisiin rakentaa vuosittain eri teemojen ympärille, jolloin tapahtuma pysyisi joka vuosi ajankohtaisena. Mallia ja apua järjestöareenan/foorumien toteuttamiseksi voisi ottaa Keski-Suomen järjestöareenoista, joita on Keski-Suomessa järjestetty vuodesta 2009 lähtien.

Pohjoissavolaiset.fi- järjestötietopalvelu

Järjestöillä on tarvetta saada itsensä kuuluviin esimerkiksi uusien vapaaehtoistoimijoiden löytämiseksi ja uusien verkostojen luomiseksi. Pohjoissavolaiset.fi- järjestötietopalvelu on erittäin hyvä alusta pohjoissavolaisten järjestöjen toiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekemisessä. Pohjois-Savoon on rekisteröity lähes 5 000 yhdistystä, joten tärkeää olisi saada järjestötietopalvelu mahdollisimman laajasti järjestö- ja yhdistystoimijoiden käyttöön. Järjestötietopalvelua tulisi markkinoida mahdollisimman tehokkaasti. Yhdistyksille täytyisi pystyä välittämään viesti siitä, ettei niillä välttämättä tarvitse olla omia nettisivuja, vaan toiminnasta voi kertoa laajasti myös järjestötietopalvelun kautta. Järjestötietopalvelua tulisi edelleen markkinoida monikanavaisesti.

Tiedon leviämisen haasteena on tiedon hukkuminen valtavassa nykypäivän viestitulvassa. Tiedon leviämiseksi tarvitaan pitkäjänteistä, jatkuvaa työtä ja resursseja.

Järjestöjen ja yhdistysten viestinnän tehostaminen

Voisivatko järjestöt ja yhdistykset tehdä myös jotain itse näkyvyytensä lisäämiseksi? Suurimmalla osalla järjestöistä ja yhdistyksistä on esitteitä omasta toiminnastaan ja erilaisia sektorikohtaisia järjestölehtiäkin Suomesta löytyy useita. Maakunnista näyttää kuitenkin puuttuvan julkaisu, jossa kaikki halukkaat voisivat kertoa toiminnastaan. Erillinen, esimerkiksi muutaman kerran vuodessa julkaistava maakunnan järjestölehti voisi toimia hyvin Pohjoissavolaisten.fi - järjestötietopalvelun rinnalla. Yhdistykset itse voisivat toimia lehden toimittajina, luoden juttuja ja ajankohtaisia artikkeleita liittyen kolmannen sektorin toimintaan. Pitäisi vain selvittää alueen järjestöjen tahtotilaa sijoittaa rahallisia resursseja tähän sekä löytää myös tekijöitä lehden taittamiseksi.

Kyselyn perusteella suuri tuen tarve liittyy sähköisten viestintäkanavien hyödyntämiseen. Järjestöjen ja yhdistysten näkyvyys sosiaalisessa mediassa onkin yksi huomioon otettava asia ulkoisen viestinnän tehostamiseksi. Moni toimija jo kertookin tapahtumistaan ja toiminnastaan muun muassa Facebookissa ja Instagramissa. Olisi kuitenkin tarpeellista miettiä, mitä muita sosiaalisen median kanavia voisi käyttää. Olisiko vaikkapa Twitterin käytön aloittamisella tai lisäämisellä painoarvoa viestinnän tehostamisessa? Esimerkiksi poliitikot ja toimittajat käyttävät Twitteriä hyvinkin ahkerasti (Tampereen yliopisto, Viestinnän tiedekunta 2018). Voisiko näin ollen Twitter olla järjestöille myös vaikuttamisen väline?

Etelä-Pohjanmaan järjestöstrategian 2015 yksi lähtökohta oli, että järjestöjen sisäinen ja ulkoinen viestintä tunnustetaan tärkeäksi osa-alueeksi järjestöjen toiminnassa-

”Aktiivinen ja eri kanavia monipuolisesti käyttävä sisäinen ja ulkoinen viestintä on järjestötoiminnan kivijalka ja ennakoivan vaikuttamisen tuki” (Etelä-Pohjanmaan liitto 2014, 17.)

Myös Pohjois-Savon järjestöstrategian luomisessa olisi tärkeää huomioida järjestöjen ja yhdistysten viestintään liittyviä asioita. Järjestöt ja yhdistykset voisivat esimerkiksi yhteisissä tapaamisissa miettiä lisää keinoja viestintänsä parantamiseen ja mitä lisäarvoa viestinnän kehittäminen mahdollisesti toisi tullessaan.

Yhteistyö kunnan kanssa

Järjestökyselyn perusteella järjestöt ja yhdistykset kokevat tarvitsevansa eniten tukea yhteistyön kehittämiseksi kunnan kanssa. Yhdistykset kokevat, että vuorovaikutus kunnan kanssa on hyvää, mutta yhteistyö takkuu tai sitä ei ole riittävästi. Mistä tämä johtuu ja mitä asialle olisi tehtävissä?

Tätä pohjoissavolaisista järjestöistä lähtöisin olevaa viestiä täytyisi viedä vahvasti kuntien suuntaan. Kuntien tulee edistää uudenlaisten vuorovaikutussuhteiden syntymistä. Kuntien välillä on varmasti eroja, mutta väkisinkin herää kysymys, että otetaanko kaikissa kunnissa järjestöt riittävästi mukaan paikalliseen hyvinvointipolitiikkaan. (Möttönen & Niemelä 2005, 104)

Toisaalta myös järjestöjen ja yhdistysten resurssit yhteistyön lisäämiseksi ovat rajalliset, joka osaltaan vaikeuttaa uudenlaisten yhteistyömallien syntymisessä. Jos järjestöt haluavat saada lisättyä yhteistyötä kunnan kanssa ja vielä hyötyäkin siitä, niiden on avoimesti ryhdyttävä yhteistyöhön myös sillä ajatuksella, että myös julkinen sektori voi siitä hyötyä. Tarvitaan vakiintuneempaa yhteistyösuhdetta, jonka lähtökohtana on synnyttää uutta aktiiviteettia ja toimintaa. (Möttönen & Niemelä 2005, 104). Tätä ei voi kuitenkaan jättää yksin kunnan tai järjestön harteille, vaan vaatii toimivaa vuorovaikutusta molempien suuntaan toteutuakseen.

Osallisuus on asia, jota ei voi nykyään sivuuttaa. Yhdistykset pelkäävätkin jäävänsä ulos paikallisten demokraatielinten toiminnasta ja päätöksenteosta. Kunnallinen demokratia merkitsee sitä, että kuntalaiset voivat vaikuttaa kunnan toimintaan ja päätöksentekoon. (Möttönen & Niemelä 2005, 109). Järjestöjen ja yhdistysten on mahdollista edustaa yksittäistä henkilöä laajempia ihmisryhmiä osana päätöksentekoa tai hyvinvointityötä.

Järjestöt ja yhdistykset on perinteisesti koettu myös väylänä vaikuttaa. Järjestökyselyn tulosten perusteella tämä ei kuitenkaan kuntatasolla toteudu. Kuntien tulisikin kysyä vahvemmin paikallisten järjestöjen kantaa tehdessään kuntalaisia koskevia päätöksiä.

LÄHTEET

Ahola, Juha 2018. Pohjois-Savon järjestökysely 2018 : Järjestöyhteistyö ja järjestötoiminnan kehittäminen. Viitattu 12.12.2018 <http://www.theseus.fi/handle/10024/153534>

Etelä-Pohjanmaan liitto 2018. Etelä-Pohjanmaan järjestöstrategia. Viitattu 19.9.2018. <https://www.epliitto.fi/jarjestostrategia>

Harju, Aaro 2004. Järjestön kehittäminen. 2. painos 2005. Vantaa: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.

Heikkala, Juha 2001. Järjestön strategia. 4.painos 2009. Tampere: Tampere University Press.

Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma 2005. Kunta ja kolmas sektori. Jyväskylä: PS-kustannus.

Häkkilä, Katja & Tourula, Marjo (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö ja kuntayhteistyöhön. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.

Kuntaliitto 2018. Järjestöt maakunnan kumppanina. Malleja järjestöystävällisen maakunnan rakentamiseen. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. Viitattu 11.12.2018 http://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=3508

Ovaskainen, Henna 2016. Pohjois-Savon Järjestökysely 2016. Opinnäytetyö. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115269/Pohjois-Savon-Jarjestokysely.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Pohjoissavolaiset.fi. Pohjois-Savon järjestöfoorumi Jerry. Viitattu 16.9.2018. <https://www.pohjoissavolaiset.fi/toimija/pohjois-savon-jarjestofoorumi-jerry/>

Peltosalmi, Juha & Eronen, Anne & Litmanen, Tapio & Londén, Pia & Ruuskanen, Petri 2016. Järjestöbarometri 2016. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry.

Peltosalmi, Juha & Eronen, Anne & Litmanen, Tapio & Londén, Pia & Näättänen Ari-Matti & Ruuskanen, Petri & Selander, Kirsikka 2018. Järjestöbarometri 2018 (2018). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.

Ristolainen, Heidi 2015. Osaajat järjestötyössä. Järjestöyöntekijöiden näkemyksiä ammattitaidosta, työn hallinnasta ja tulevaisuudesta. OK-opintokeskus.

STEA 2018. Viitattu 10.9.2018. <https://www.stea.fi/stea>

Tampereen yliopisto. Viestinnän tiedekunta 2018. Tviittien politiikkaa - demokratia, edustus ja tasa-arvo politiikan uusissa verkkojulkaisuissa. Viitattu 2.10.2018. http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/tutkimus/demokratia_edustus_tasa-arvo/index/TIIVISTELMA%CC%88%20Tviittien%20politiikkaa.pdf

Valtioneuvosto 2018. Maakunta- ja sote- uudistus. Järjestöjen asema sote- ja maakuntamallissa. Viitattu 7.9.2018.

<https://alueuudistus.fi/documents/1477425/5274232/08+J%C3%A4rjest%C3%B6jen+asema+sote->

[+ja+maakuntamallissa.pdf/000006fc-e1ad-4b76-a78f-5335ce0ac2cc/08+J%C3%A4rjest%C3%B6jen+asema+sote-+ja+maakuntamallissa.pdf.pdf](#)